

САМОМАНОВА

НАЦІОНАЛІСТИЧНІ
ПОЛІТИКИ

Ю

В СВІТІ

IV З'ЇЗД

У Н Д

(1 9 3

Е

Н

Х

Е

Р

Н О В

ШЛЯХ

Б

06
10

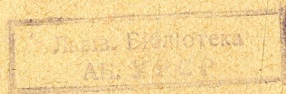
ХХХХ

АНТІН КРУШЕЛЬНИЦЬКИЙ

САМОМАНОЮ Й БРЕХНЕЮ

НАЦІОНАЛІСТИЧНА ПОЛІТИКА

✓
В СВІТЛІ ІV З'ЇЗДУ УКРАЇНСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНО - ДЕМОКРАТИЧНОГО
ОБ'ЄДНАННЯ (1932)

К Р И Т И Ч Н І Л И С Т К И : С Ъ О М А К Н И Ж К А
Н А К Л А Д О М В И Д А В Н И Ц Т В А „ Н О В І Ш Л Я Х И “

529.18.1

И. 64900

don.

ЛВІВСЬКА БІБЛІОТЕКА
АН УРСР
№ И ~~64900~~

~~4744~~

Львівська державна
наукова бібліотека
М 3079

I

ПЕРШІ ЗАХІДНЬОУКРАЇНСЬКІ РЕАЛІСТИ

В місяці березні ц. р. були ми свідками цілого ряду з'їздів, на яких оформилося остаточно обличчя західньоукраїнського націоналістичного обозу. Різні його течії, що, ніби то, плили раз паралельно, раз супротибіжно, — спливаються, остаточно, в одному руслі, закріплюються рельєфно в своєму бігу.

Чи то був політичний з'їзд „УНДО“, чи освітній з'їзд „Прогресу“, чи економічний — „Сільського Господаря“, — всі вони виявляють одно обличчя.

Націоналістичний обоз, що мав провід у рр. 1918—1919 і відповідає за хід подій у ЗУНР у добі національно-визвольного змагання, — блукав трохи задовго. З рр. 1918—1919 вийшов він зовсім розбитий, розгублений. Треба йому було аж кількох років зусилля, щоб могли починати помалу консолідуватися. Але раз пішов на шлях консолідації розбитих „національних“ сил, він намагається — рік за роком, щораз то сміливіше, щораз певніше — захоплювати провід у центрах усього організованого життя в свої руки.

Та все ж таки, в наслідок розбіжних ідеологій „принципіалізму“ й опортуністичного реалізму, виявляє цей обоз довгий час позірні розбіжності й хитання, поки не зцементовуються всі його комірки на цьогорічних з'їздах.

З великих слів про „найвищий ідеал нації“ — слів, що дерев'яним звуком дирчали в засадничих заявах з'їздів УНДО в 1925 р. (при формуванні партії), в 1926, 1928 рр., а вже зовсім фалшивою ноткою свистіли у першій заяві унівського соймового клубу, зложеній у варшавському соймі в 1928 р. устами відомого з довоєнного і, спеціально, воєнного часу „принципіаліста“ д-ра Дмитра Левицького, — не остало вже ц. р. навіть і пустаго гомону. З'їзд заговорив зовсім іншою мовою, якою до того часу мали відвагу говорити тільки такі люди, залякані подіями на Сході, як визначний свого часу письменник Михайло Ядків, ідеолог і колишній визначний діяч радикальної партії др. Северин Данилович, і найсильніші в минулому мізкі колишньої національно-демократичної (трудової) партії — др. Володимир Бачинський і др. Володимир Охримович.

У добі хитання — справді ж у добі самоомани й брехливих надій на поворот до дійсності з рр. 1917—1919, — до дійсності з доби Української Народньої Республіки — або бодай ЗУНР, — провідні кола УНДО вішали собак на згаданих вище перших за-

хідньоукраїнських реалістів, закидаючи одним продажність, іншим... божевілья. Як справа політичного опортунізму й реалізму виглядала ще в 1926 р., бачимо найкраще з голосів провідних представників обох течій: „принципіяліста“ Д. Левицького й опортуніста В. Бачинського.

В своєму інтерв'ю із редактором „Dziennik-a Ludow-ogo“ д-р Дмитро Левицький заявив:

„Наша партія репрезентує націю, яка, — як кожний нарід — змагає до своєї самостійности і незалежности та до з'єднання всіх українських земель, в наслідок чого не може признати тих міжнародніх трактатів, які повстали без волі українського народу.

„Наше відношення до Радянської України, як радянської (себто як більшовицької — Ред. „Діла“), є негативне. Віримо, що, скорше, чи пізніше, український нарід прийде сам до влади і заведе форму демократичного правління. Ми орієнтуємося на Київ, а не на Харків. На конгресі мало було прихильників пропагування автономічного напрямку на Схід.

„Стоїмо на становищі, що кожний нарід лише сам мусить здобути свою незалежність. Тому відносимося неприхильно до кожної інтервенційної політики, звідки вона не походила б. Усяка інтервенція приносить тому народові, на якого землі вона відбувається, лише величезні матеріяльні й моральні шкоди, ставлячи при тому даний нарід у повну залежність від інтервенєнта.“

„Діло“ додає від себе:

„В справі виступу Д-ра В. Бачинського підкреслив п. голова, що пропаганда реальної політики не найшла ніякого відгону серед членів конгресу, а поголоски в польській пресі, немов то др. Бачинський обняв провід УНДО, не лише не відповідають дійсності, але Др. Бачинський навіть не увійшов до ЦК партії.“¹⁾

Знов же ж д-р Володимир Бачинський зі свого боку сказав у інтерв'ю із редактором „Słow-a Polsk-ogo“ ось що:

„Я переконався, що українське громадянство, не вважаючи на кепський політичний провід і його тактичні помилки, дозріває під політичним оглядом. Думки і погляди, про які ще перед роком не можна було думати на більшому зібранні, а зовсім неможливо було їх виголошувати, і навіть написані викликували анатемізування, тепер не лише були прийняті зі спокоем, а навіть з аплявзом дуже поважної частини конгресу. На всякий випадок мій виступ приніс користь центрові партії, що нероздільно взяв у свої руки управу партії, ґрунтовно розправившись з дуже впливовою досі лівицею.“²⁾

Так то було ще після II з'їзду УНДО в 1926 р.

Сьогорічний з'їзд виявив, скільки то самоомани й брехні було в повищій „принциповій“ заяві голови УНДО й скільки „мужности й відваги“ проявляв др. В. Бачинський — передвісник реалізму сьогорічного з'їзду тієї партії.

В політиці окремі ідеологічні течії мають свій час і свою заплату. В добі реакції — революціонерів вішають, у добі перемоги революції — ставлять їм пам'ятники. І навпаки: в добі ре-

¹⁾ „Діло“ ч. 268 з 2. XII. 1926.

²⁾ „Діло“, тамже.

волюційних настроїв — політичних опортуністів і реалістів викидають поза дужки життя, роблять їх божевільними, доводять їх до моральної або фізичної смерти. Це все — при умові, що революційні гасла — справді революційні й що „псевдореволюціонери“ не роблять своїми „революційними“ гаслами шантажу. Коли ж за т. зв. „революційними“ гаслами заховається тільки страх перед втратою популярності у мас, схвильованих зовнішніми й внутрішніми подіями, або, щобільш, полювання на популярність, щоби своїми псевдореволюційними гаслами закріплюватися при владі на всіх ділянках життя, — і коли, після досягнення бажаних успіхів, ті „революційні“ провідники розкриють захищене досі своє опортуністичне обличчя, — вони повинні, щонайменш, поставити пам'ятники тим, кого нещодавно від життя відсували, опльовували, до морального або фізичного саможубства доводили!

Ми діждалися вже реабілітування одного з перших реалістів — письменника Михайла Яцкова. На похоронах послідовних і одвертих реалістів Михайла Галушинського й Володимира Охримовича ми були свідками, як їх західноукраїнська клерикальна й націоналістична буржуазія канонізувала на „національних“ святців. Тепер черга на реабілітування д-ра Северина Даниловича й на святкове поставлення пам'ятників першим трагічним жертвам західноукраїнського націоналістичного реалізму — Сидорові Твердохлібові й д-рові Володимирові Бачинському.

Дбайливе про свою майбутню славу і пам'ять теперішнє націоналістичне покоління реалістів із з'їзду УНДО з 1932 р. не повинно виявляти себе невдячним відносно тих діячів, що перші промощували йому шлях до політичного реалізму в останньому десятилітті й на цьому шляху попали під моральний або фізичний розстріл тих, що пішли тихо без гомону промощеного серед „революційних“ нетрів безпечною стежечкою опортунізму й реалізму.³⁾

³⁾ Чи далеко ще до поставлення пам'ятників першим західноукраїнським реалістам у Польщі, бачимо з голосу д-ра С. Барана, надрукованого в „Ділі“ ч. 78 з 10 квітня п. з. „Нічого нового під сонцем“, де читаємо:

„Після програної нами визвольної війни й усталення теперішніх державних кордонів, що перерізують наші землі, виринуло питання національно-територіальної автономії. Виринула вона в Польщі, де опинилася найсвідоміша частина українських земель — Східня Галичина. Головними її речниками були неживучі нині др. Володимир Охримович, др. Степан Томашівський і др. Володимир Бачинський. Філософ-політик Охримович, вчений історик і видний політичний публіцист Томашівський та політик з визначним практичним хистом Бачинський підняли цю справу — головню після відомого рішення Ради Амбасадорів з 14 березня 1923 р. щодо приналежності Східньої Галичини. Охримович і Бачинський переперли відповідну автономістичну резолюцію на З'їзді Укр. Трудової Партії у Львові в травні 1923 р.“

Др. С. Баран забуває додати ще прізвища Михайла Яцкова, Сидора

II

АВТОНОМІСТИЧНА РЕЗОЛЮЦІЯ ЦК. ПАРТІЇ НА IV З'ЇЗДІ УНДО

Щоб не бути голословними, мусимо на хвилинку спинитися над ходом нарад і над резолюціями останнього (IV) з'їзду УНДО в днях 25 і 26 березня ц. р.

Після грудня 1928 зійшовся вперше з'їзд УНДО — серед сильно змінених обставин і настроїв. До р. 1928 УНДО мусіло погинатися під вагою „принциповости“ трудової партії з 1922 (цебто під наслідками поздержливости від виборів до варшавського сойму). Відсунувши себе добровільно від практичної політики, ця партія мусіла маркувати „принциповість“ і опозиційність не тільки відносно польського уряду, але й відносно всієї дійсности, в яку попала західня вітка української нації після 1919 року.

Роля партії змінилася з хвилею, як її представники увійшли до сойму. Декларативно партія намагається „принциповою“ заявою свого голови виявляти свою непримиреність із реальною політично-державною дійсністю. Практичною працею в президії й у комісіях сойму вона не тільки признає змінену політичну дійсність, ще й несе за неї відповідальність. Опозиція відносно державної приналежности змінюється на опозицію відносно уряду. Та й то не завсіди й не зовсім послідовну. Партія проявляє хитання, згідно з відношенням уряду до неї, чи краще, згідно з тим, як розвиваються надії лідерів партії на заспокоювання „слухних, мінімальних“ жадань чи прохань її соймових представників.

Праця ж ундівських послів у новому соймі від 1930 р., після заспокоєння краю, переходить уже зовсім на нові рейки. З опозиції партія переходить на шлях доброзичливого відношення до уряду за страх і за надії. З одного боку — „пацифікація“, з другого — матеріальна криза, з третього — очевидні вже наслідки безглузної і безконтрольної господарки в центральних установах (заламання „Кооперації“, „Просвіти“, „Сільського Господаря“ тощо). Все те вкупі ставить перед „провідну“ партію завдання — за всяку ціну добути спокій і гроші! Звідци то по-

Твердохліба й д-ра С. Даниловича. Та історія політичного реалізму З. У. не забуде про них, як не забуде про ред. В. Мудрого й д-ра Степана Барана! Характеристичне те, що Д. Паліїв, реферуєчи статтю С. Барана в „Новому Часі“, пропускає з неї цілий, підкреслений нами, уступ, у якому д-р Баран признає високі прикмети політикам-автономістам: „філософ-політик“, „вчений історик і видний політичний публіцист“, „політик з визначним практичним хистом“. Це вже амбіція п. Палієва не дозволила йому подати читачам „Нового Часу“ до відома того, як то др. Баран наділяє інших реалістів прикметами, що їх п. Паліїв бачить тільки в себе й що їх приписує тільки собі. Нехай не журиться! Історія реалізму З. У. не забуде й його заслуг для автономістичної програми й припише при них: „На манівцях брехні й крутійства вождя націоналізму!“

являються в „Ділі“ — „Засадничі речі“ — відповідальних за них провідників партії й соймового клубу — Галущинського-Луцького, зформульовані Кедрином, кореговані й одобрені президією партії й клубу. Звідци то польсько-українські розмови політиків на позасоймовому терені. Звідци — „угодова“ акція соймових чинників і частини проводу партії у соймі, другої частини проводу УНДО — в львівському магістраті! Звідци то, врешті, офіційльні воевідські конференції, на яких приходить до вислову, що раніш потаємно приготовано.

За цих більш, як три роки від останнього з'їзду УНДО приготовано практичними зусиллями все те, що мало оформитися декларативно в резолюціях з'їзду партії в 1932 р.

Таким способом стає нам ясною передова, пробоева резолюція західноукраїнського націоналістичного реалізму, приготована на IV з'їзд УНДО. Вона звучить:

„Такі наміри польської влади вимагають від нас скріплення праці та усуцільнення партії в ім'я безперервної боротьби за права українського народу і пристосування такої політичної тактики, яка могла б найуспішніше тим намірам протиставитись. Тому то Народний З'їзд доручає партійному проводові вповні використовувати у політичній боротьбі всі конституційні та легальні можливості й, не зрікаючись найвищою національною метою, вимагати від Польщі виконання принятих нею міжнародніх зобов'язань супроти українського народу. Народний З'їзд розуміє це так, що доручає партійному проводові домагатися від Польщі, як і від інших сигнаторів договору з 14 березня 1923 р., введення на всій українській етнографічній території в межах польської держави такого устрою, який покривався б із змістом статуту, пропонованого Найвищою Радою Мирової Конференції для Східної Галичини в листопаді 1919 р.⁴⁾).

Ця резолюція визначається всіма прикметами самоомані й брехні. Самооманою є фраза про те, що партія „не зрікається найвищою національною метою“, або, що УНДО йде до „скріплення праці та усуцільнення партії в ім'я безперервної боротьби“. А вже кінцева фраза про „боротьбу“ — це чиста брехня, обчислена на засипування піском очей у мас. Правда ж те, що провід хоче дістати від з'їзду апробування своєї дотеперішньої підготовчої роботи й затвердження наміченого опортуністичного шляху. Це називається: використання у політичній боротьбі всіх конституційних та легальних можливостей для введення автономії у Східній Галичині. (Самоомана і брехня — фраза про „всю українську етнографічну територію в межах польської держави“).

Цю автономістичну резолюцію приготувала президія УНДО і прийшла з нею на з'їзд.

На жадному з трьох попередніх з'їздів УНДО ми не чули такої резолюції. Говорилося там про „визнання тільки таких актів і рішень, які заіснували при співучасті умандатованого представництва українського народу і які не розходяться з основним правом про самовизначення народів“ (1925 р.). Говори-

⁴⁾ „Діло“ ч. 69 з 30. III. 1932.

лося про те, що „Польща не виконує у відношенні до українського народу не тільки ніяких прийнятих на себе зобов'язань міжнародного характеру, але не принорвлює навіть власних конституційних гарантій“ (1926 р.). А вже найгостріше справа поставлена на з'їзді в 1928 р., де говориться про „якнайрішучіший протест перед цілим культурним світом проти польонізаційної й екстермінаційної політики Польщі у відношенні до українського народу“.

І ось від 1928 р. починає „умандатоване представництво українського народу“ (соймовий ундівський клуб) „самовизначувати“ свою партію. Приготовляє воно такі акти й факти, які з'їзд УНДО в 1932 повинен був визнати й таким способом пустити партію вже зовсім одверто на нові рейки. Все те, що досі робили поза рамами УНДО (чи трудової партії) Ільків, Твердохліб, Яцків, Данилович, а в рамках трудової партії й УНДО Охримович і В. Бачинський, і що з'їзди УНДО досі поборювали й осуджували, — те приготували провідні діячі тієї партії в рр. 1928 до 1932, а IV з'їзд партії, як умандатоване її представництво, мав усе те, згідно із „правом про самовизначення народів“, закріпити, ухвалюючи автономістичну резолюцію, й тим самим — самовизначити партію УНДО (у її ж розумінні — „самовизначити“ західню вітку української нації).

III

АВТОНОМІСТИЧНА РЕЗОЛЮЦІЯ „ОПОЗИЦІЇ“ НА IV З'ЇЗДІ УНДО

Правда, треба признати, що підготовка тієї автономістичної резолюції не була така то вже легка!

Поперше між декларацією автономії в „Засадничих речах“ у „Ділі“ і підготовкою автономістичної резолюції президією Ц.К. УНДО й редактором „Діла“ В. Мудрим, була велика прірва. Редактор В. Мудрий, вийшовши з тюрми після того, як надруковано в „Ділі“ „Засадничі речі“, осудив їх гостро на сторінках того ж таки „Діла“. Перехід від осуду в „Ділі“ автономістичної платформи „Засадничих речей“ до поставлення тієї самої автономістичної резолюції на IV з'їзді, здавалося б, повинен бути важкий.

Тим часом він не то не робив редакторові Мудрому, членові президії Ц. К. УНДО, ніяких труднощів, — В. Мудрий умудрився розкрити перед широким громадянством і боронити при допомозі посла д-ра С. Барана автономістичну резолюцію і платформу навіть після того, як хвилюю відсунено її на з'їзді від ухвали.

Труднощі лежали деінде. Оце між 1928 і 1932 р. були соймові вибори й цілий ряд послів з 1928 р. не увійшов до нового сойму. Ті, позбавлені посольського мандату б. послы, являються провідниками опозиції на IV з'їзді УНДО.

На з'їзді було, як пише „Діло“, понад 180 делегатів (з полами й членами Ц. К. включно). З них у рішаючому моменті го-

лосувало 85 членів з'їзду, інші, в числі 100, не брали участі в нарадах, або не голосували. В першому випадку не виявляли зацікавлення з'їздом, у другому — виявляли найвищу апатію до предмету нарад і до справ, які приходили під вирішення з'їзду.⁵⁾

З тих 85 голосуючих членів за внеском президії Ц. К. зайшлося 62, за внеском двох крил опозиції аж 23. Значиться опозиція 23 на 180 — це жадна опозиція. В додатку в справі автономістичної резолюції і ця слаба опозиція не була однозгідна.

Частина, що була відгомоном т. зв. „незалежної групи трудової партії“ з-перед 1925 р., тепер

„заявлялася беззастережно проти якоїнебудь зміни політичної тактики партії та обстоювала виключно декларативний характер політики УНДО (Марітчак, Заваликут, Хомінський, Булак). Вона твердила, що пропонувані президією і великою більшістю Ц. К. тактичні резолюції (автономістична резолюція А. К.) є порушенням основних точок партійної програми“⁶⁾.

Ця заява, чи такі заяви цієї частини опозиції в промовах її членів — були тільки критикою автономістичної резолюції з погляду на дотеперішню програму УНДО. На майбутнє вони могли б мати лише декларативний характер. Коли б було ухвалено згадану резолюцію, вона обов'язувала б усіх членів УНДО, ото ж і членів опозиції — безумовно.

І коли б тільки така була опозиція на з'їзді, вона була б прогнала справу й мусила б або скоритися постановам з'їзду, або виступити з партії без великого шуму. Не вважаючи на неї, з'їзд зовсім певно був би ухвалив автономістичну резолюцію.

Та головну диверзію на з'їзді зробила інша частина опозиції, зложена ледве з трьох членів — Палієва й Кохана та М. Рудницької (з певними застереженнями). Провідник цієї групи, б. посол Паліїв, один з найбільших опортуністів у соймі 1928—1930 рр., не ввійшовши до сойму в 1930 р., захотів зробити диверзію прововоді партії.

Як член Ц. К. УНДО, ставить він на засіданні Ц. К. автономістичну резолюцію. Згодом її відрікається. Виступає з комісії,

⁵⁾ Статистику членів з'їзду УНДО обчислює трохи інакше „Український Голос“. У ч. 14 він пише:

„На з'їзді було заступлених усього 36 повітів; у тім числі тільки один з Волині. (На попереднім понад 80). Усіх делегатів з краю було 120... (На попереднім понад 300).

„Активну участь у з'їзді брало ледве кількадесят осіб. (Нпр. у голосуванні за, чи проти осудження діяльності Парляментарної Репрезентації брало участь 54 особи, в тім числі вже й... сама Парляментарна Репрезентація). А навіть між тими делегатами, що приїхали, було багато таких, які або взагалі ніколи нічого спільного з УНДО не мали й не мають, ні з діяльністю політичною, ні якоюбудь іншою, або такі, що, може, десь, щось, колись і робили й мають, як пише п. Баран, заслуги, та тепер вони „діячі“ вже тільки на папері, без найменшого впливу на життя.“

Стільки, видно, добре поінформований „Український Голос“. Та ми приймаємо статистику „Діла“.

⁶⁾ „Діло“ ч. 69 з 30. III. 1932.

яка приготувляла резолюції на з'їзд. Потім випрацьовує свою власну резолюцію. Перед самим з'їздом входить у порозуміння з... „радянським“ частиною опозиції для спільних виступів на IV з'їзді партії. Врешті на з'їзді висуває свою власну резолюцію — теж автономістичну, але так уложену, що автономістичною вона мала бути тільки для Ліги Націй і варшавського Союму. Край мав вірити, що редактор „Нового Часу“ Д. Паліїв — автономії не хоче.

Ця резолюція Д. Палієва звучить:

„Народний З'їзд приймає до відома становище проводу партії й УПР, які на закордонній арені й у польському соймі висунули, як тактичний засіб, вимогу виконання Польщею міжнародних зобов'язань, що лягли в основу признання Польщі Українських Земель“⁷⁾.

Чим цікава ця резолюція Д. Палієва?

Коли ми резолюцію президії Ц. К. схарактеризували як самооману й брехню, то про резолюцію Д. Палієва мусимо сказати, що вона підшита брехнею й крутіством.

Цей вожака однієї групи націоналістів (давньої „партії національної роботи“ — заграєстів) хоче ще й тепер, як ціле УНДО стає на реальну автономістичну платформу, зберігати „непорочність“ в обличчі читачів свого щоденника. На терені Ліги Націй і варшавського сойму можна висувати програму автономії, — у себе вдома, перед „безкритичними масами“ — треба надягти тогу національного „принципіяліста“ й говорити непримирено про „найвищий ідеал“ нації, про самостійну, соборну, суверенну, — поняття, які ніяк не погоджуються з автономією.

Дискусія над тим, чи прийняти резолюцію президії Ц. К. й виступити ясно й явно та твердо перед членами УНДО з автономістичною платформою, або чи апробувати становище проводу партії й соймового клубу в справі автономії на терені Ліги Націй й у варшавському соймі, а перед народними масами далі удавати „непримиреність“, „принциповість“, висувати гасло про „найвищий ідеал“ нації, про самостійну, соборну, суверенну Україну, — дискусія над цим питанням виповнює наради всього з'їзду.

Президія Ц. К. УНДО, яка має для своєї автономістичної програми більшість з'їзду — не покористовується силою своєї переваги.

Чи переконана аргументами обох опозицій? Ні! З опозицією з ліва (Марітчаком і тов.) вона не церемонилася б. Вона злякалася опозиції єдиного Палієва, який має у своїх руках щоденник і який міг би використати свою масковану „принциповість“ для розвалу УНДО і для створення на його румовищах своєї власної партії.

Президія Ц. К. УНДО мусіла відсунути до осені ц. р. ухвалення своєї резолюції про автономію, щоб до того часу скомпромітувати „принципіяліста“ Д. Палієва, зв'язати цього „опозиціоніста“ по руках і ногах, та привести його на найближчий

⁷⁾ „Діло“ ч. 69 з 30. III. 1932.

з'їзд УНДО щонайменш у характері референта тієї самої своєї автономістичної резолюції.

Зараз після з'їзду В. Мудрий друкує в „Ділі“ неухвалену автономістичну резолюцію президії Ц. К. і таку ж автономістичну резолюцію опозиції В. Палієва. Цим він розкриває куліси з'їзду і ставить на одній лінії президію Ц. К. й „опозиціоніста“ Д. Палієва.

Рівночасно Ц. К. УНДО на першому своєму засіданні зв'язує руки й запирає уста Д. Палієву ухвалою про безумовну карність і дисципліну всіх членів УНДО й тим більше членів Центрального Комітету.

Пане Паліїв! — думає собі редактор Мудрий. — Можете тепер виступати з партії! І кого потягнете за собою? Ви, скомпромітовані своєю автономістичною резолюцією? І то скомпромітовані перед громадянством тоді, коли з'їзд УНДО не ухвалив ні резолюції президії, ні вашої?

Опозиціоніст Паліїв сидить тепер у саку, а реаліст посол Баран говорить на шпальтах „Діла“ ясною, проречистою мовою — за себе й за свого „опозиціоніста“. А Д. Паліїв мусить друкувати в „Новому Часі“ постанови Ц. К. УНДО про карність і дисципліну й — мовчати про реалістичну програму, яку розводять у „Ділі“ Мудрі й Барани...

Sic transit слава маскованого опозиціоніста...

Така то вже доля всіх хитрунств і крутильств політиків, що в кабінетах роблять реальну політику, а перед масами хочуть виступати в тогах принципіалістів!

Та з долею Д. Палієва в'яжеться доля всього націоналістичного крила „принципіалістичних“ крикунів, яких осіддали на політичному терені політики-реалісти націоналістичного обозу.

IV

ОДНОЗГІДНА ПРОТИРАДЯНСЬКА РЕЗОЛЮЦІЯ — IV З'ЇЗДУ УНДО В ОСВІТЛЕННІ УХВАЛ УСІХ З'ЇЗДІВ УНДО

Із справою цієї, не ухвалені покищо (до осені ц. р.), автономістичної резолюції, — в'яжеться тісно справа другої резолюції т. зв. протирадянської, ухвалені вже **одноголосно**, прихильниками лінії президії Ц. К., прихильниками націоналістичної й „радянської“ опозиції.

Ця резолюція звучить:

„Народний З'їзд стверджує, що в т. зв. Українській Соціалістичній Радянській Республіці йде тепер безпощадна ліквідація всіх творчих національних сил, а рівночасно з тим і систематичне обмежування та вкорочування прав УСРР на користь московського червоного централізму. Крім того комуністична диктатура довела своїми експериментами упромисловлювання СРСР і соціального перебудовування суспільності — все українське населення до повної господарської руйни, зокрема ж знищила українське село, цю природну основу української нації. Тому то Народний З'їзд, занепокоєний таким положенням своїх братів над Дніпром і перенятий журбою за дальшу долю всебічного розвитку українського населення в СРСР, як-

найрішучіше осуджує всі засоби комуністичної диктатури, вимірені проти природного розвитку української нації та її національно-державницьких змагань, а східнім братам шле гарячий привіт і вітає їх у боротьбі з московським насиллям. Воюючий комунізм, що змагає до завоювання цілого світу при допомозі соціальних революцій, не лишає без уваги й українських земель у Польщі. При допомозі своїх агентур намагається розложити все українське національне життя та старається зруйнувати набуті цілими поколіннями національні цінності. Таку свою руйнуючу роботу намагається він часто прикривати навіть гучними гурра-націоналістичними фразами, кермуючись при цьому з правила гаслом, що, „чим гірше“ у національному українському світі, „тим краще“ це для комунізму та його завдань. З уваги на те Народній З'їзд закликає все українське громадянство і зокрема всі партійні органи та всю українську національну пресу до безоглядної боротьби з комунізмом в усіх його явних і замаскованих (радянське) видах.“⁸⁾

Відношення до Радянської України є предметом нарад і ухвал усіх з'їздів УНДО.

Новоосноване УНДО в 1925 у відозві до українського громадянства пише про Радянську Україну ось як:

„Виходячи з демократичного становища, УНДО не може дати своєї апробати на існуючий на Радянській Україні перехідний диктаторський режим і однокласовий устрій, однак признає сучасну Радянську Україну поважним і далекоюсягним етапом державности українського народу та вірить, що під напором свідомих українських мас та своєрідна державна організація завершиться здійсненням універсальних змагань української нації.“⁹⁾

На II з'їзді УНДО в 1926 р. ухвалено в цій справі таку резолюцію:

„Народній З'їзд стверджує, що за ризьким кордоном на українських радянських землях відбуваються в українській державі великі національні здвиги. Там росте національна культура, кріпне національна сила, там на-зрівують тепер процеси, що, скорше чи пізніше, віддадуть на Україні суверенні права всьому українському народові. Український нарід під Польщею орієнтується на ту національну силу і на ті національні успіхи, що ростуть над Дніпром.“¹⁰⁾

УНДО, яке ще в 1925 не могло зорієнтуватися серед нових сил, що почали наростати серед західньоукраїнських мас у зв'язку з відносинами в СРСР, за рік свого існування вже остільки спам'яталося, що, осуджуючи в X резолюції з'їзду реалістичні чинники української нації, які признають польську державність, (згаданих вище передвісників сьогоденного унівського реалізму), з'їзд УНДО ухвалює в XI резолюції між іншим і таке:

„УНДО вважає шкідливою діяльність усіх т. зв. інтернаціональних партій, що закликають до класової боротьби та пропагують спільність інтересів українських селян і робітників з польськими чи російськими і тим

⁸⁾ „Діло“ ч. 68 з 29. III. 1932.

⁹⁾ „Діло“ ч. 154 з 15. VII. 1925.

¹⁰⁾ „Діло“ ч. 265 з 28. XI. 1926.

ослаблюють національну силу українського народу. Н. З'їзд закликає український національний табор до поборювання політики цих партій.¹¹⁾

В III політичній резолюції на III з'їзді УНДО в 1928 р. в справі Радянської України ухвалено:

„Народний З'їзд стверджує, що за ризьким кордоном на українських землях у межах Української Радянської Соціалістичної Республіки, як складової частини Союзу Радянських Соціалістичних Республік, відбуваються національні процеси далекосяглої історичної ваги. Там ростуть і розвиваються українські національно-культурні цінності й рівнорядно та впарі з ними назрівають українські національні сили, що, скорше чи пізніше, віддадуть на всіх українських землях суверенні права українському народові. Західня вітка українського народу під Польщею орієнтується на ті сили й дорожить, як цінностями, усіма їх дотеперішніми досягненнями на всіх ділянках національного життя, зокрема ж з подивом слідкує за невинною боротьбою своїх східних братів з московською політичною, культурною та економічною супрематією.

„Народний З'їзд осуджує політику тих українських емігрантських, наддніпрянських чинників, що є на міжнародній арені, а зокрема в Польщі, сліпим зняряддям у руках політичних ворогів українського народу та його незалежницьких змагань і що, на спілку з заінтересованими у фактичному поневоленні нашого народу чинниками, підготовляють збройну інтервенцію на Україну. Ця інтервенція, під серпанком кличів про визволення Наддніпрянської України, хоче закріпити чужинне панування на західньоукраїнських землях та може довести через інтервенцію до повної руйни цілу Україну. Народний З'їзд протестує проти всякої інтервенційної політики чужих, непокликаних чинників та їм протиставиться.¹²⁾

Проти прихильників українського відродження й ідеологів клясової політики, згідно з інтересами трудових мас української нації, по цей бік Збруча — ні слова. За те, як бачимо, дуже гострий осуд інтервенціоністичних зусиль емігрантських петлюрівських кол.

І ось після того, як Пилип з конопель, вискакує в 1929 р. протест „Української Парляментарної Репрезентації“ — проти червоного терору на Радянській Україні:

„У. П. Р. на своєму засіданні з дня 14 листопада 1929 р., розглянувши масові арештування українських діячів на Рад. Україні, приняла одноголосно слідуючу постанову:

„Комуністична диктатура на Великій Україні повела восени ц. р. черговий, цим разом уже нагальний і масовий, наступ на представників української інтелігенції, зокрема на визначних діячів української науки й літератури, на українську молодь середніх і вищих шкіл, на діяльних представників українського селянства й робітництва. Завданням цього наступу є ломання всього національного українського руху та дискредитування його при допомозі політичних монстрпроцесів і накінець відстрашення від нього населення при допомозі кривавих езекуцій над його провідними діячами. Словом — на всій території Великої України котиться грізна хвиля червоного терору, жертвою якого падають найкращі сини нашого народу.

¹¹⁾ „Діло“ ч. 265 з 28. XI. 1926.

¹²⁾ III Народний з'їзд УНДО. Львів 1929, стр. 108—109.

„У. П. Р. розглянувши цю справу, протестує перед цілим культурним світом проти цього комуністичного наступу на українське національне життя і зокрема проти червоного терору, що нищить провідні кадри української нації.“¹³⁾

Коли цей карколомний скок унівського соймового клубу після резолюцій III з'їзду партії, надрукованих у „Ділі“ і розповсюджених у краї окремою брошурою, викликав небувале здивування, тим більше, що цей протест опінія краю в'язала в один тисний ланцюг з реалістично-опортуністичними потягненнями клубу на соймовому терені, клуб скликає Ц. К. партії. На своєму засіданні Ц. К. апробує політичний скок клубу такою ухвалою:

„Народний комітет з усією рішучістю осуджує комуністичний режим диктатури на Великій Україні, зокрема ж протестує перед цілим культурним світом, проти червоного наступу московських комуністів на українських учених і культурних діячів, проти арештувань українських селян і робітників, і накінець проти колоніальної політики московських комуністів, у ділянці українського промислу та проти рабівничої політики і руйницьких експериментів у ділянці сільського господарства, які цілковито руйнують добробут українського села і тим самим підривають екзистенцію цілої селянської верстви на Україні, яка є фундаментом української нації.

„Народний комітет різко осуджує й нап'ятовує поведінку всяких радянофілів по цей бік Збруча, особливо ж тих з-поміж них, що, під серпанком українського націоналізму, намагаються в рабський і негідний спосіб оправдувати московсько-більшовицькі репресії супроти українських національних діячів на Великій Україні та беруть в охорону всю комуністичну колоніальну політику супроти України.

„Народний комітет закликає весь український національний загаль до консолідації власних сил, щоб дати гідну відправу новому московському, москвофільському й іншим ворожим наступам на український національний рух.“¹⁴⁾

Після того, вже зовсім послідовно, приходить під ухвали IV з'їзду УНДО радянофобська резолюція, наведена вгорі.

V

УВ'ЯЗАННЯ РЕЗОЛЮЦІЙ З'ЇЗДІВ УНДО З РР. 1925—1928 — В ЖИТТЯ УКРАЇНЦІВ В УСРР І В ПОЛЬЩІ

Які були причини хитання й скоків УНДО в такій важній справі, як відношення цього обозу до української держави за Збручем?

В ухвалах з'їздів тієї партії треба дошукуватися, як віддзеркалюються настрої хитання й добування самопевності у різних груп західньоукраїнського міщанства. Програвши війну на своїй національній території, воно поневоли прислухається уважно до того, що діється на Радянській Україні.

Після перших років воєнного комунізму, в якому то часі західньоукраїнська буржуазія була задивлена в західноєвропейський ареопаг світу, що з його рук вона дожидалася вирі-

¹³⁾ „Діло“ ч. 255 з 16. XI. 1929.

¹⁴⁾ „Діло“ ч. 269 з 4 грудня 1929.

шення справи Східньої Галичини згідно з правом про самовизначення народів, — приходить на Радянській Україні доба НЕП-и (нової економічної політики) й, рівночасно, з рук Західньої Європи... признання західньоукраїнських земель Польщі.

Коли ендецькі уряди в Польщі, або уряди коаліційні з ендецькою перевагою затирають майже всі сліди відродження українців на культурному полі в Австрії, або післяреволюційного відродження українства на північно-західніх українських землях (шкільництво!), — під опікунчими крилами НЕП-и починає підносити помалу голову буржуазія в УСРР, між іншим і українська буржуазія.

Чи не тому то Радянська Україна являється для УНДО „далекосяглим етапом державности українського народу, а політичний устрій УСРР — в очях того ж УНДО — є тільки „переходним диктаторським режимом“, що його, як „однокласовий устрій“, партія поборює...

Початки т. зв. українізаційної політики в УСРР висувають перед західньоукраїнську буржуазію нові націоналістичні перспективи. Чи не тому то в резолюції з'їзду УНДО читаємо, що на Україні „росте національна культура, кріпне національна (читай: національно-буржуазна! А. К.) сила, назрівають процеси, що скорше, чи пізніше віддадуть на Україні суверенні права всьому українському народові (читай: українській буржуазії! А. К.)...

Але враз із цими надіями на скріплення буржуазії в УСРР, західньоукраїнська буржуазія має в себе вдома щораз то більш труднощів із „діяльністю усіх т. зв. інтернаціональних партій, що закликають до класової боротьби“.

У всіх установах, де до голосу приходить розворушене село, на з'їздах усіх центральних установ — „Просвіти“, „Рідної Школи“, „Кооперації“ тощо, чує західньоукраїнська буржуазія зовсім нову мову класово освідومлюваного села — низових бідняцько-середняцьких мас селянства й західньоукраїнського робітництва, з якими йде в ногу трудова інтелігенція! Чи не звідци то страх західньоукраїнської буржуазії за своє майбутнє... Там — в УСРР — щораз то сильніші, правда, покищо тільки надії на відродження буржуазії, тут західньоукраїнська буржуазія й спеціально клерикальна її частина попадає у важку опресію. Чи не цей стан розходження між надіями й ближчою дійсністю вириває з грудей з'їзду УНДО в 1926 р. поклик до поборювання політики західньоукраїнських інтернаціональних партій!...

І знову минають два роки.

Інтензивною участю у виборах до сойму й переведенням поважного числа своїх послів на соймову арену, та ще більш виборчою агітацією й безпосередньою зустріччю із селом, яке вона вміла у виборчій кампанії зачарувати давніми — ще з австрійських часів — гаслами національної єдності й спільної оборони перед „національним“ противником, — західньоукраїнська буржуазія окріпла вже до тієї міри, що встигла безспірно опанувати всі центральні освітні й економічні установи, викидаючи

із них не тільки представників „інтернаціональних партій“, але й націоналістичних соціалістів-радикалів“.

З другого боку культурний ренесанс на Радянській Україні вже й для сліпого ясний. Видавнича праця розгортається з нечуваним досі розмахом, — на західноукраїнських землях — шораз то глибший видавничий упадок. Послідовна українізація всього державного апарату, повна українізація шкільництва, сильне розгорнення різних типів шкіл на Україні увидатнюють рельєфою шораз то сильнішу скруту на цій ділянці тут. Далі інтенсифікація промисловости в УСРР, — вказує на безсилля зах.-укр. буржуазії в економічній ділянці. Чи ж дивуватися, що на III з'їзді УНДО виривається з уст західноукраїнської буржуазії подив для тих національних процесів далекосяглої історичної ваги на Радянській Україні... Що більше: на думку з'їзду УНДО „західня вітка українського народу під Польщею орієнтується на ті сили і дорожить, як цінностями, всіма їх дотеперішніми досягненнями на всіх ділянках національного життя“.

Чи могло в умовинах нашого життя тих років упасти більш кріпке слово з уст буржуазії в користь Радянської України?

Вже не страшні їй домашні „інтернаціональні партії“! Про них ні слова в резолюціях з'їзду. За те страхом переймає членів УНДО діяльність петлюрівської еміграції. Перед очима в неї стає рік 1920 на Україні й усе, що після нього діялося на західноукраїнських землях! Не викликайте приспаних чорних сил інтервенції!... Тому то в ухвалі з'їзду такий гострий тон проти всіх „тих українських емігрантських, наддніпрянських чинників, що є на міжнародній арені, зокрема в Польщі, сліпим знаряддям у руках політичних ворогів українського народу та його незалежницьких змагань“. Тому то прояснюються на хвилину очі в однієї частини української буржуазії. Вона стверджує, що друга її частина на спілку з заінтересованими у „фактичному поневоленні нашого народу“ чинниками „підготовляє збройну інтервенцію на Україні“. Що більше: з грудей з'їзду виривається протест та спротив „проти всякої інтервенційної політики чужих, непокликаних чинників!“

Чи можете, шановний читачу, уявити собі сильніший вияв протиінтервенційних настроїв, як цей, що знайшов свій вираз в ухвалях політичного з'їзду західноукраїнської буржуазії? Чи могли б ви, шановний читачу, хоч на хвилину припустити, що та сама політична партія зможе незабаром опинитися в ролі „сліпого знаряддя у руках політичних ворогів українського народу“? Що та сама партія проголосить інтервенційний похід „на спілку із чинниками, заінтересованими у фактичному поневоленні українського народу“?

Напевно ні! Одначе, при одній умові: якби повищу резолюцію ухвалювала політична партія — ідеологічно оформлена, внутрішньо здисциплінована. Партія, що не закривала б свого класового обличчя „загальнонаціональними“ фразами і що не спекулювала б на хвилевих кон'юнктурах міжнародніх відносин.

34950

Чи така то партія УНДО? Пригляньмося, як виявляє вона своє обличчя в найближчих роках.

VI

ПРОЦЕС СВУ Й ЙОГО НАСЛІДКИ В УСРР — ОСНОВОЮ ЗМІНИ ПОСТАВИ ЗАХІДНЬОУКРАЇНСЬКОЇ БУРЖУАЗІЇ ДО УСРР

Оце, несповна в рік, ундівська „парляментарна репрезентація“ вивертає перша політичного кізла. За нею скаче вже коміть головою в bagno Центральний Комітет УНДО.

А далі, як пішло... Як на цирковій арені — в змаганні клоунів...

Докочуються одні до „Засадничих речей“, де виразно говорять про необхідність інтервенції, інші, або й ті самі, говорять про потребу інтервенції із соймової трибуни. Врешті **всі** на IV з'їзді УНДО ухвалюють **одноголосно** протирадянську резолюцію й то ті, що захлистувалися на III з'їзді УНДО від захоплення відносинами на Радянській Україні, як і ті, що називають себе навіть „радянوفільською“ групою в УНДО.

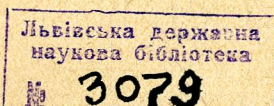
А може є які внутрішньоукраїнські, або міжнародні міркування до такого циркового скоку ундівських політиків і, під їх впливом, усього з'їзду УНДО?

Життя на Україні — консолідується. Але не на буржуазних, тільки на пролетарських, соціалістичних основах! Рoste добробут, настає хвиля, коли господарські й соціально-культурні цінності, витворені на Україні, складовій частині Радсоюзу, стають предметом уважливой обсервації й навіть застанови в капіталістичних державах.

І в такий момент докінчування перебудови культурного й суспільного та економічного життя на Україні, ундівські політики й діячі на IV з'їзді підносять найгрімкіший протест проти основ нового українського життя?

Божевільні? Чи ноторичні „принципіялісти“, які перехиляються всією своєю силою в бік тих, що потопають? Іншими словами, коли неминучість занепаду капіталістичної системи не є вже таємницею ні для кого із визначніших соціологів і економістів буржуазного світу, західньоукраїнська ундівська буржуазія зубами тримається за буржуазний капіталістичний устрій!

Можна їм признати одно й друге. Історія недавнього минулого аж забагато прикладів на це дає. Але є ще один момент. Ті, що деклярують і деклямують на всіх своїх з'їздах, у всіх своїх програмових виступах перед... „безкритичною юрбою“ про „понадклясовість“, прикриваючи тим соромливо свою клясову-буржуазну ідеологію й свою працю по лінії тієї ідеології головню в соймі й його комісіях, ті, що фразами про свою „понадклясовість“ намагаються закріпити законно й фактично панування своєї кляси над клясою трудових мас різних відтінків, заговорили виразною, ясною мовою. Скинули — навіть перед „безкритичною юрбою“ — маску із свого обличчя. Промовила крізь їх

4744

уста клясова свідомість інтересів західноукраїнської буржуазії, клясова солідарність з українською придніпрянською інтервенціоністичною буржуазією, яку вони ще на III з'їзді так нещадно поборювали.

Чому ж це так сталося?

Оце радянська влада розкрила широко розгалужену контрреволюційну організацію української буржуазії, об'єднаної із закордонною емігрантською українською буржуазією й світовими імперіялізмами — Спілку Визволення України, ув'язнила її членів і поставила провідників перед суд. Процес СВУ і ліквідація діяльності спілки сколихнули західноукраїнською буржуазією, розбиваючи її ілюзії щодо відродження української буржуазії в УСРР. Коли ж після розкриття СВУ, влада пішла на репресії проти тих установ і організацій, де гуртувалися масово члени СВУ (автокефальна церква тощо) та звернулася проти найсильнішого спільника СВУ — українського кулацтва й приступила до переводження колективізації, — цього засобу проти економічного експлуататорства й політичної переваги на селі куркульської кляси, — західноукраїнська буржуазія загубила рівновагу.

Перед очима в неї стало ясно, що розшифровано вже її надії на „наростаючі національні сили“ на Україні й ту шкідницьку українську націоналістичну буржуазію поставлено під суд.

Звідци то ввесь той сполох, усе те биття у великий дзвін на тривогу, звідци ті резолюції УПР і ЦК. УНДО аж до радянофобської резолюції IV з'їзду УНДО включно!

Тут треба шукати причини нещадної боротьби націоналістичної верхівки УНДО проти УСРР і СРСР за час трьох років 1929—1932.

І хоч національне життя на Україні, яким ще так захоплювався III з'їзд УНДО, за тих три роки тільки поглибшало й поширало, хоч культурний ріст з філологічної й історичної ділянки перенісся на модерну технічну ділянку, скріплюючи національну економіку України, хоч колективізація й машинізація сільського господарства визволює в рядах трудового селянського люду — людину, даючи трудовій селянській масі час і змогу зайнятися культурними цінностями освічених людей, — для IV з'їзду УНДО це „ліквідація всіх творчих національних сил“, для IV з'їзду УНДО „комуністична диктатура довела своїми експериментами упромисловлення СРСР (отож і УСРР! А. К.) і соціального перебудування суспільності все українське населення до повної господарської руїни, зокрема ж знищила українське село, цю природну основу української нації“. Тому... і т. д..

Хіба ми не розуміємо вас, панове члени IV з'їзду УНДО, і то вас усіх, укупі з так зв. „радянофілами“ включно? Упромисловлення краю, — це шлях до змашинізування сільського господарства! Селянин, який тепер три чверті року, загулюканий роботами в полі, не має часу в голову почихатися, не то, щоб подумати, що й він людина, — вже не кажу про те, щоб дозволити

собі на культурне життя й культурні розваги нарівні з вами, — в наслідок змашинізування сільського господарства повинен зрівнятися з фабричним робітником щодо часу праці й щодо умовин життя. Лише, можна дійти до певного висновку, — він стане на рівні не з фабричним робітником у буржуазній державі, де в інтересі капіталіста лежить, щоб той робітник був голий, босий і завсіди п'яний, тільки нарівні із заводським робітником у пролетарській державі, де він сам дбатиме про те, щоб життя ділилося між фізичну професійну працю й духову розвагу та працю над визволенням розуму людини з кайдан темноти. Чи ми не розуміємо вас, панове, члени західньоукраїнської буржуазії, що з таким визволенням сільсько-господарським робітником вам не по дорозі? Це, здається, вже й вам ясно, що соціальнона перебудова суспільності на Україні — це початок кінця вашого панування, це кінець ваших надій на опанування багатств України в характері й у ролі провідної, командної буржуазної верхівки!

Тому то ви кличете з усіх своїх грудей: Західня Європо! Останній час на інтервенцію!

Звідци то й ваша протирадянська резолюція!

VII

НАСЛІДКИ РАДЯНОФОБСЬКОЇ РЕЗОЛЮЦІЇ IV З'ІЗДУ УНДО ДЛЯ ЖИТТЯ ЗАХІДНЬОУКРАЇНСЬКОЇ БУРЖУАЗІЇ В ПОЛЬЩІ

Але є в ухваленні радянофобської резолюції IV з'їзду один трагікомічний момент. Західньоукраїнська буржуазія поставила своєю автономістичною резолюцією все на одну ставку — своєї повіквничої політичної приналежності до буржуазної Польщі. Своєю ж радянофобською резолюцією ствердила раз на завсіди свою непримиреність до соціалістичного устрою СРСР, своє непримирено вороже відношення до УСРР.

Коли ще в кого з керівних чинників державного життя Польщі й могли бути деякі сумніви, чи можна вірити в усі заяви льояльності ундівського обозу й чи не виверне верхівка того обозу питомого її політиці кізла та не покористується або у внутрішньому державному житті, або на міжнародньому терені моральною підтримкою Української Держави, — після ухвалення на IV з'їзді УНДО згаданої вище радянофобської резолюції всі ті побоювання мусіли уступити почуттю певности, що західньоукраїнська буржуазія відмежувалася раз на завсіди від усієї моральної піддержки з боку держави, яку заселює головна сила української нації.

Пірвання всіх, не то зв'язків, але всіх можливостей знайти піддержку хочби в національному питанні для українців у Польщі на міжнародньому терені з боку тієї сили, яку репрезентує УСРР в об'єднанні з цілим СРСР, — поставило західньоукраїнську буржуазію в ролі „холопа“, „раба“, закріпленого рішенням 14 березня 1923 р. за Польщею. І рівночасно розв'язало руки тим польським чинникам, які, сьак-так, на міжнародньому

терені мусіли числитися із своїм меншинним українським питанням, національним питанням тієї меншини, що її головна сила має, в межу з кордонами Польщі, свою власну державу, державу, що входить у союз з іншими республіками й виявляє могутність шостої частини світу!

Західноукраїнська буржуазія своєю **одноголосною** ухвалою протирадянської резолюції на IV з'їзді УНДО звільнила польські державні чинники від того боляка, що ним було досі в Польщі українське меншинне питання, й рівночасно розв'язала руки тим західноєвропейським опікунам Польщі, які могли ще журитися, чи не ослаблюватиме у відповідному моменті сили Польщі незалагоджене — бодай про людське око — українське меншинне питання. Ні одні, ні другі тієї жури тепер не мають. Перші вичитують у резолюції з'їзду УНДО повну капітуляцію західноукраїнської буржуазії, другі — міжнародні опікуни Польщі — дізнаються, що українцям — рай у Польщі. Коли б вони не почували себе зовсім щасливими із своєї долі в Польщі, не пролізла б їм крізь горло така ненависницька резолюція відносно Української Держави й відносно державного Союзу, в якому українська держава займає видне становище.

Західноукраїнська буржуазія своєю одноголосною ухвалою заявляє на міжнародньому терені, що переймає в Польщі на себе роль охоронної поліції проти Української Держави. Щобільш! Стає в ролі поліції проти „воюючого комунізму, що змагає до завоювання усього світу“! Західноєвропейський капіталізм! Спи під охороною тієї західноукраїнської поліції — спокійно!

І рівночасно, — коли ця західноукраїнська буржуазія не хоче відігравати ролі циркових клоунів, — запирає собі раз на завісиди можливість виступати з якими б то не було зажаленнями на терені Ліги Націй. І то робить це все в моменті, коли представник СРСР Літвінов промовляє на роззбройній конференції у Женеві могутньою мовою шостої частини світу!

VIII

ТАКТИКА „ХИТРИХ ХАХЛІВ“ НА IV З'ЇЗДІ УНДО

Чи ж після **одноголосного** ухвалення з'їздом радянофобської резолюції зможе хто зрозуміти, що вона мала служити „хитрим хахлом“ з проводу УНДО для легшого просунення автономістичної резолюції в ряди своєї „безкритичної“ юрби?

Цю ж протирадянську резолюцію змонтувала президія Ц. К. з другою автономістичною резолюцією. Щоб після того всього, що говорилося на всіх з'їздах УНДО проти автономістів, могли прийти перед з'їзд з автономістичною резолюцією, треба було висунути такого тарана, як казку про „пекло“ на Радянській Україні.

Противники автономістичної резолюції, оскільки б це були принципові політики, мали дуже вдячне поле до попису на з'їзді. Замість борикатися ввесь час дводневого з'їзду, щоб відсунути

до осені згадану резолюцію, повинні були всю свою силу звернути проти радянофобської резолюції. З'ясування правдивого стану відносин на Україні було б довело прихильників автономістичної резолюції до такого сказу, що вони самі були б засипували обидві резолюції, що з них і сліду не остало б. І рівночасно така дискусія й навіть остаточне ухвалення автономістичної резолюції, — провітрили б трохи затхлу атмосферу життя західньо-українських націоналістів-автономістів.

Що ж... Коли ж бо до переведення такої дискусії на з'їзді УНДО треба б було противникам автономістичної резолюції відмовитися від членства в УНДО, від членства в політичній партії західньоукраїнської буржуазії. На це не стало в них сили, бо й не було змоги. Вони ж усі кисть від кости, кров від крові буржуазної кляси. Тому й не промовили ні слова проти радянофобської резолюції, тому взагалі над цією резолюцією не було дискусії, тому й ухвалено її, як щось зовсім для західньоукраїнської буржуазії самозрозуміле, — без дискусії — одноголосно.

„Хитрі хахли“ не хотіли, ніби то, розводити дискусії над радянофобською резолюцією, щоб не відвертати уваги з'їзду від автономістичних резолюцій президії Ц. К. й „опозиції“! Справді ж мовчали з приводу протирадянської резолюції, щоб не виявляти своєї барви! І, головна справа, вони — члени буржуазної кляси — не мали що сказати там, де проголошувано екстермінаційний похід проти пролетарської держави, проти робітничої кляси!

Хитрі „хакли“ воліли мовчати й ухвалювати **одноголосно** радянофобську резолюцію!

За те при їх співпраці ухвалено ще й IX резолюцію.

„Народний З'їзд висказує своє повне признание і довір'я проводі УНДО і УПР., а з окрема голові за повну посвяту працю та уділяє Центральному Комітетові УНДО і його органам повну абсолюторію.“¹⁵⁾

Розуміється, п о в н у! Це треба було доконче підкреслити після таких циркових скоків за останніх три роки, поки ціла партія, уособлена своїм з'їздом, не докотилася до одного єдиного русла: автономії й інтервенції...

IX

ЯК Д. ПАЛІЇВ ВИПЛИВ „НА ЯСНІ ВОДИ“...

Справа автономістичної резолюції, — приготувана до з'їзду двома групами Ц. К. УНДО — президією й Д. Палієвом, висунена на з'їзді й з тактичних причин пересунена до осіннього надзвичайного з'їзду УНДО, — набрала правдивого значіння раз після з'їзду.

Перший розкриває цю відсунену резолюцію в „Ділі“ редактор В. Мудрий. Робить це, щоб познайомити край з приготовлюваною й тільки, покищо, відсуненою резолюцією. І робить це, щоб в очах націоналістів скомпромітувати редактора конкурентного щоденника В. Палієва. Другий виступає вже в обороні

¹⁵⁾ „Діло“ ч. 68 з 29. III. 1932.

тієї резолюції посол др. С. Баран. Він уже із серця боронить тієї резолюції, заявляючи, що більшість була за нею, але відсунено її до осені, щоб з нею познайомити край. Значить, щоб Д. Паліїв не міг зробити диверзії.

В „Новім Часі“ оспорує ці думки д-ра Барана Д. Паліїв.

Дискусія взагалі нецікава, а вже зовсім несмачна, коли взяти на увагу становище Д. Паліїва до з'їзду на Ц. К. партії й на з'їзді. Др. Баран боронить справи, у яку вірить, що вона корисна для західньоукраїнської буржуазії. Д. Паліїв опиняється в становищі дуже подібному до того, що то кричав: „Ловіть злодія!“. Він уже справді обезцінює орієнтаційну спроможність своїх читачів, коли поважується вмовляти в них, що його автономічний внесок не був автономічним. Уміють же ж люди читати! І сам він у „Новому Часі“ надрукував свій автономістичний внесок. Але пан Паліїв числить на людську глупоту й на те, що деякі його читачі звикли вірити в кожне друковане слово, хочби слова, що їх друкуються сьогодні, заперечували те, що читачі читали й чому вірили вчора. Коли вчора вірили в газету, чому ж мали б не повірити сьогодні. Як це взяти на увагу, то, може, правда й по боці п. Палієва і, може, справді читачі „Нового Часу“ вже повірили, що Д. Паліїв ніколи не ставив автономістичного внеску. Він же ж так завзято поборює тепер автономістичні міркування д-ра С. Барана!

Але Д. Паліїв — хоч ясно, що програв справу з протиаутономістичним своїм післяз'їздовим наставленням, — хоче закріпити за собою перемогу ще й на інший лад. Він використовує кінцеву частину радянофобського внеску й гатить статтю „На а с н і в о д и“, в якій пише між іншим так:

„Радянство дістало вже свою остаточну дефініцію: Є це ніщо інше, як московська навала на український нарід і його територію, з о в н і ш н я ворожа сила, проти якої українська нація провадить і далі мусить провадити уперту боротьбу. І доти українська нація буде поневолена й економічно визискувана, доки вона не позбудеться цієї навали, вбраної в пера комунізму, і носіїв ніби то нового соціального ладу.

„А що є радянофільство? Це є внутрішня хвороба українського народу поза межами Світівського Союзу. Хвороба, насаджена більшовиками в одинокій цілі: розкласти українське національне життя до тої міри, щоб воно не уявляло собою ніякої загрози для московського панування на Україні. Це та сама тактика, якої придержувався царський уряд при насаджуванні в Галичині москвофільства. Змінилися тільки кличі, але засоби остали дослівно ті самі.

„Коли ми прийшли до остаточного висновку, що радянофільство це є явище такого самого гатунку, як передвоєнне москвофільство, то мусіли остаточно й зайняти до нього аналогічне становище. Перед війною українство відсепарувало себе якнайрізкіше від москвофільства і таким чином внутрі стало однородним тілом. Москвофільство стало з о в н і ш н ь о у ворожою силою, а не внутрішнім боляком. Такої самої тактики належить держатися у відношенні до радянофільства. Ми не маємо змоги його цілковито зліквідувати, бо його витворили не внутрішні, але зовнішні сили. І воно буде існувати доти, доки в інтересі Москви буде обезсилювати україн-

ський організм. Але ми можемо й мусимо вже остаточно перевести одно: Від радянофільства відмежувати національний організм, зліквідувати радянофільство у себе всередині, поставити його у ролі зовнішньої ворожої сили — це завдання найближчих днів, яке стоїть перед національним табором.¹⁶⁾

Ми не хочемо бути такі злобні, щоб твердити, що повна невідомість довоєнного життя в Галичині подиктувала Д. Палієву ці слова. Це була б уже завелика неграмотність навіть для редактора „Нового Часу“. Ми допускаємо, що Д. Паліїв знає, що таке було галицьке москвофільство — національне ренегатство — й тільки вдає наївного. Коли правда перше, то ми вважаємо це за дуже хороше в нашому житті явище, що повний політичний анальфавет може редагувати щоденник. А коли, як ми здогадуємося, Д. Паліїв аж таким анальфаветом уже не є, то просто злочинним вважаємо факт, що редактор щоденника відважується для своєї хвилюватої вигоди перекручувати історичні факти й подавати брехню за правду та своїм читачам, з яких не один, може, й справді не знає, що таке було москвофільство, — казати вірити, що прихильність до культурного, суспільного, економічного українського відродження в УСРР на національних основах є те саме, що національне ренегатство колишніх галицьких москвофілів, які зовсім не признавали існування окремої від російської — української нації.

Ця різниця між одним і другим, здавалося б головна й основна. Та, поправді, це тільки формальний бік питання.

Істотно неучтвора або злоба редактора „Нового Часу“ лежить в іншій площині.

„Радянство“ — це в нього ніщо інше, як „московська навала на український нарід, зовнішня ворожа сила“.

Націоналістові Д. Палієву можна не дивуватися, коли він не знає, що таке соціалізм, який в організаційних формах державного устрою проявляється в системі „рад“ (звідци то й радянство!). Аджеж головною засадою західньоукраїнського націоналіста — не брати до рук ніякої книжки, ані наукової праці, з якої він міг би заразитися соціалістичними доктринами! Тож коли Д. Паліїв твердить самовпевнено, що „радянство“ це „московська навала на український нарід“, — його читачі націоналісти, яким теж нічого не вільно читати поза націоналістичними писаннями, — може, йому й повірять. Для історії цей вислів Д. Палієва буде чорною плямою рівеня освіти західньоукраїнських націоналістичних редакторів!

Коли ж прихильників соціалістичного устрою з-поза меж СРСР редактор Паліїв називає москвофілами, то він уже свідомо робить дурнів із своїх читачів. І папу Палієву не завадило б поводитися дечого в історії й познайомитися з тим, що соціально галицькі москвофіли були рідними братами панів Палієвих. Аджеж, як панам Палієвим, так і колишнім галицьким москвофілам — одним і другим представникам буржуазії нашої нації, —

¹⁶⁾ „Новий Час“ ч. 74 з 4. IV. 1932.

ненависний соціалізм, визвольний соціальний рух трудових мас селянських, робітничих і інтелігентських! Аджеж так само, як сьогодні на соціалістів і прихильників соціалізму накликають поліцію націоналістичні вожаки з-під стягу західньоукраїнської буржуазії, так само колись на соціальний визвольний рух галицького селянства, робітництва, галицької трудової інтелігенції, на всіх соціалістів і радикалів накликали австрійську жандармерію — побіч українських чорносотенців — у першій мірі — галицькі чорносотенні москвофіли, одні й другі — члени галицької буржуазії.

Радимо із щирого серця п. Палієву повчитися дечого з історії України довоєнного часу, щоб не робити таких дитячих помилок. Бо коли це дитяче нецтво, то можна над тим тільки похитати головою! Але коли це уперта злоба націоналістичного редактора, то можна висловити здогад, що трудові українські маси відмежують національний організм трудового люду від такого націоналізму, зліквідують його у себе внавні, поставлять його у ролі зовнішньої ворожої сили, якою він уже став на Радянській Україні і якою з кожним днем стає для трудових мас і на західньоукраїнських землях.

Х

ВІДНОШЕННЯ „ЗАХІДНІХ КАТОЛИКІВ“ З-ПІД СТЯГУ УКНП ДО АУТОНОМІСТИЧНОЇ ПРОГРАМИ УНДО

В зв'язку з переходом західньоукраїнської буржуазії, згуртованої в УНДО, на шлях реальної автономістичної політики, треба приглянутися, яке становище заняли до тієї ундівської політичної лінії інші західньоукраїнські буржуазні угруповання. Маю на думці в першу чергу клерикалів.

Західньоукраїнські клерикали поділилися на три групи, згідно з розмежуванням трьох дієцезій — та ведуть кожна свою окрему політику.

Найпростіше справа виглядає в перемиській дієцезії. Вистарчить прочитати книжку: „В обороні прав нашої греко-катол. церкви“, щоб побачити, як перемиський єпископський престіл встиг згуртувати проти себе всіх своїх вірних, світських і духовників, за винятком невеличкого гуртка своїх прислужників-целесів. Епітети, які посилалися в письмі світських вірних до папи під адресою їх єпископа, вистарчать для ствердження факту, що перемиський єпископ стоїть поза дужками західньоукраїнського національного життя. Його політика — це політика ненависти до всіх, відношення його вірних до нього — це відмовлювання йому будь-яких прав вмішуватися в національно-й церковно-громадянське життя. В таких відносинах він у „національному“ житті не може відігравати жадної ролі.

Для нас ця справа ясна й корисна. Немає ніякого туманення опінії. Немає нам потреби змагатися з впливами перемиського

єпископа на громадянство, бо їх немає й бути не може! Перемиський єпископ відмежувався хінським муром від націоналістичного громадянства, не говорю вже — від громадянства взагалі! Та цю сторінку його діяльності, корисну для вільного розвитку громадянської думки, вважає націоналістичне громадянство перемиської землі за найбільше своє нещастя, за найбільший удар, який міг завдати йому перемиський владики, спадкоємець владичного престолу після єпископа-„громадянина“, єпископа-„мученика“ Костянтина Чеховича.

Не те в Станиславові. І станиславівський єпископ довгий час був *persona odiosa* в громадянстві. Але з літами прийшла в нього до певної міри рівновага духа і, що більш небезпечно, — він забажав відграти провідну роль в своєму націоналістичному громадянстві.

Він зв'язався з людиною до тієї міри імпульсивною, як др. Назарук, людиною вихованою в соціалістичному народництві, що, перекинулася спершу поверховно до католицького обозу задля своїх гетьманських симпатій — згодом віддає себе з усіма своїми здібностями, усією імпульсивністю й виключністю на службу плянам такого ж самого, дуже подібного до нього вдачею й характером, — станиславівського єпископа.

Вони то обидва — ультрамонтан-католик і соціаліст-радикал — творять при станиславівському єпископському престолі й силою єпископської влади авторитетнішого з них спершу християнську ідеологічну групу УХО, яку згодом перетворюють на українську католицьку народню (політичну) партію: УКНП.

Яка ідеологія цієї партії?

Розуміється, ідеологія католицької ексклюзивності, католицького ультрамонтанства — воюючого католицизму.

Який народ іде з нею?

Священники станиславівської дієцезії й василиянський чин. Хто з них з доброї волі, хто з примусу...

А політична її ідеологія?

Програма чорного консерватизму. У пристосуванні до західноукраїнських відносин — програма дефетизму, признання польської державности, програма автономізму. Вони перші зрозуміли ясно, яка небезпека йде із Сходу й від УСРР для їх католицизму та спеціально для їх кастових матеріяльних інтересів. Щоб рятувати в майбутньому своє матеріяльне надбання, свої земські добра — які, головню, понабували в останньому часі у вигляді т. зв. богородчанського ключа, — вони проголошують екстермінаційний похід проти УСРР, більшовизму, матеріялістичного світогляду, масонерії серед буржуазії, — словом, коли б у них сила, завернули б чорну добу середньовіччя, щоб тільки вогнем і мечем винищувати все, що не католицьке, (їхньої католицької марки!), що стоїть поперек шляху їх католицької ультрамонтанської ексклюзивности.

І, рівночасно, шукаючи опертя проти „зачаєного за Збручем ворога“, вони вважають можливим знайти рятунок тільки в сильній Польщі, з якою навіки вони зв'яжуть галицьких русинів.

Звідци то їх стремління до створення двох українських націй (опертих на дві окремі релігії, культури, на два окремі суспільні й політичні лади, на дві назви: безбожники-українці й католики-русини, на дві мови: українську і руську, навіть на два різні правописи: „харківський“ і „новозорянський“).

Звідци то послання духовного провідника партії про сильну Польщу й українську нікчемність. Звідци то в різдв'яній проповіді, трансмітованій крізь радіо, — безумовне жадання послуху всякій владі, що походить від бога, й що має апробату церкви!

Звідци то поїздки обох лідерів партії (еп. Хомишина й д-ра Назарука) до Варшави, гербатки у єпископа, виклади д-ра Назарука — перемішані з яєшнею, тощо.

Звідци то вкінці бездонна ненависть „Нової Зорі“ до УНДО за його перехід на автономістичну платформу, на ту платформу, на якій УКНП стоїть від першої хвили існування, а УНДО її за всіди поборювало. Тому то, не маючи змоги спинити ходу подій в рядах ундівського проводу (партійного й соймового), „Нова Зоря“, з піною на устах, насміхається з різних груп УНДО, що вони таки прийшли на „новозорянські“ автономістичні становища.

Чим далі, з кожного рядка „Нової Зорі“, що переводить критику ундівських автономістів, прозябає ненависть до тих невдачників, що, поблукавши на різних шляхах, таки прийшли робити конкуренцію їх католицькій партії й ідеології. І рівночасно — заздрість, що, чого не досягла УКНП, хочби тому, що вона не виявила й не виявляє жадної реальної сили, готово таки досягти УНДО попри УКНП і без неї... по її трупі!...¹⁷⁾

¹⁷⁾ Яка є ненависть УКНП до УНДО й УКС нехай говорить факт. „Нова Зоря“ друкує в ч. 31 з ц. р. статтю „Клеветникам“, звернену проти католицької „Мети“ — католицької з-під стягу митрополита Шептицького й св. Юра та УКС. Не маючи змоги вдарити по голові УКС, б'ють католики з-під стягу єпископа Хомишина — по руках, що виконують працю, вложену на них св. Юром. „Нова Зоря“ пише про редактора „Мети“, націоналіста й „восточного“ католика, як члена президії УНДО — одного з найбільших оборонців автономістичної платформи на IV з'їзді УНДО, — ось так:

„Редакції „Мети“ закидаємо оцим свідому участь у поширюванні неправд і клевет, вище наведених...

„Ми розуміємо, що хто редагує такий, масою запечатаного паперу великий, орган, як „Мета“, і при тім учив в одній школі, вчив у другій школі, до того виїздить на провінцію, і ще піклується з милосердя поменшуванням наслідків безробіття і ще в УНДО з патріотизму займається націоналістичною політикою, а в Католическому Союзі опікується католицькою справою і двома „Неділями“ на тиждень, і до того всього ніде не вчився редагувати газети, — той двигач на собі такі тягарі, що вистарчило б їх на чотирьох добрих хлопів, рівних йому благородністю серця, любов'ю до народу й запалом до праці. Ба, але при таких надмірних обтяженні треба доконче розложити той тягар на кількох (не платню, борони, боже, тільки тягар!). У той спосіб також у практиці можна зменшити безробіття між нашими ін-

„КАТОЛИКИ-АТЕЇСТИ“, ЩО „ВДАЮТЬ КАТОЛИКІВ, АЛЕ КАТОЛИКАМИ НЕ Є“

Це питання християнської любови католицьких політичних ультрамонтанів, представників воюючого католицизму на наших землях, не цікавило б нас, якби не поцікавився ними митрополит Андрей гр. Шептицький. Він друкує в „Меті“ статтю: „Український Католицький Союз і політика“¹⁸⁾, в якій, між іншим, висловлює свій погляд на УКНП, — говорячи буцім то загально про „Католицькі політичні партії“. Він пише там:

„І тому, коли католики згуртуються в якусь партію, у якій приймають деякі політичні тези, байдужі для католицької віри, себто, коли вони створять політичну партію консервативну чи демократичну, праву чи ліву, то тоді така партія не має права назвати себе католиць-

телігентами. Платню не радимо вменшати такому навіть у нас рідкому типові, що вміє рівночасно належати до партії, котра виразно в програмі пропагує рабунок чужого добра (забирати землю другим без ніякого винагородження!) — і до Катол. Союзу, котрий шанує заповіді божі, які вчать, навіть не пожелати жадної речі ближнього свого. Таких двох противних становищ не годен полудити ніхто. А п. редактор головного органу Катол. Союзу годен! І благородність і сприт першої класи. Та який це хаос вносить не тільки в одну частину краю, але в цілий край, — хіба сліпі не бачать.

„Без відтяження п. редактора „Меті“ мусять лучатися такі куріози, як пускання в „Меті“ статей з зазивами, щоб „зліквідувати“ і то до кількох днів „Н. Зорю“ а рівночасно, розуміється, не ліквідувати тих органів, котрі називають себе католицькими і — містять оповідання, в яких викпивається сповідь, називається сином божим такого типа, що дає другій людині їсти м'ясо в велику п'ятницю, прозивається католицьку віру „фанатичною“ і т. д. і т. д. Річ ясна, що в разі зліквідування „Н. Зорі“ мали б ті органи монополію у представництві католицизму й поглядів на сповідь, на піст, на божого сина і т. д. Словом, панувала б „єдність“ у світогляді, яку, очевидно, розбиває „Н. Зоря“ і — що найгірше — ані не думає перестати розбивати. Так єсть! Отже деленда єст — клеветниками і клеветами. Картина перворядної справедливости, благородности, етики і національної краси.. Ми думаємо, що п. редактор „Меті“ крім усіх своїх дотеперішніх занять повинен одержати ще посаду судді, бо має почуття справедливости, як рідко, ну й любов до правди. А що прекрасно опанував редакторську область, отже й судейську опанує прекрасно. Пишіть, Пане Колеро, ще подання на суддю.“

Ця стаття „католицького“ автора в „католицькому“ часописі проти „католицького“ редактора другого „католицького“ часопису — непідписана. Але з пір'я — пізнаємо птицю. Зі стилу статті — пізнаємо імпульсивного автора, чи імпульсивних авторів. Справді, кращого прикладу християнської любови, прикладу, гідного до наслідування, що його дають масонам і безбожникам — католики, — й не придумаємо!

¹⁸⁾ „Мета“ ч. 14 з 10 квітня 1932. Цю статтю передруковують „Діло“ і „Новий Час“ — перше із спеціальним заголовком, другий із соковитою приміткою від редакції. Всі цитати із цієї статті беремо з 14 ч. „Меті“.

кою по суті, бо обставини, що більшість її членів були б католиками, не дає їй до того права.“

Мало того. Митрополит Андрей дає ще научку кир Григорієві:

„Коли ж церковна влада дає ініціативу, або запрошує вірних брати участь у якійсь акції, тоді душпастирські вимоги і найпримітивніше душпастирське т. зв. благорозуміє вимагає, від представників цієї духовної влади, щоб вона відділила католицькі принципи від принципів політичних, і щоб усякими засобами берегла католицькі організації перед прийняттям, скажу, навіть, перед впливом, якихнебудь політичних принципів.“

Звичайно, „благорозуміє“ добра річ, але треба, щоб його мали ті, хто не вважає для себе обов'язковим не розбивати єдиного ундівського („національного“) обозу, де митрополит Шептицький має, або, після ювілейних свят, коли то його за життя канонізовано на національного святого, — він уявляє собі, що має — безкрайїй вплив.

„Католицька організація мусить бути далека від усіх тих принципів, бо інакше наражується на те, що, замість бути організацією католиків, починається до їх дисорганізації, до їх розбиття, до внутрішньої боротьби, замість йти по лінії християнського католицького духа, йде проти того духа.“

Досі були самі загальні міркування на тему починів творення (станиславівської) католицької політичної партії на терені Східньої Галичини.

Тепер митрополит приступає вже до критики діяльності тієї „католицької політичної партії“.

„Така організація, що є по суті політичною організацією, а називає себе католицькою, вводить замішання в ряди католиків і шкодить церкві. І кожний представник церковної влади повинен католиків остерігати, що така організація, хоч зложена в переважній частині з католиків, в дійсності католицькою організацією не є.“

Останні слова кидає митрополит під адресою станиславівського владики, що повинен був перестерегти своїх католиків перед своєю політичною партією.

Ба, але хтось недискретний міг би запитати головну церковну владу — на митрополичому престолі, — чому вона так довго мовчала? Чому дозволяла кілька років на шкідницьку роботу УКНП?

Автор статті — приготований на це зовсім слушне запитання:

„Представники церковної влади є звільнені від обов'язку звертатися з такою пересторогою хіба тоді, коли для всіх є очевидним факт, що якась організація, яка хотіла б називатися католицькою, не є навіть християнською, бо тоді кожному і без перестороги церковної влади ясно, що католики не християни можуть католиків удавати, але католиками не є.“

Ми досі читали в „Новій Зорі“, що єдино-правильна для західніх українців — католицька партія УКНП, що західні українці аж тоді стануть нацією, як на мурах міста Львова появиться опо-

вістка про смерть останнього західньоукраїнського масона й вільнодумця! Тільки тоді правильну західньоукраїнську політику поведе УКНП.

І коли ми знали ціну цим словам і розуміли їх як єдино правильне становище католицької буржуазії, то члени західньоукраїнських міщанських партій не могли дуже гостро спротивлятися тому, що пишуть лідери й ідеологи „української“ католицької народньої партії, бо... мовчав на всі ті вигуки — святий Юр! А хто мовчить, той погоджується.

Аж ось Юр заговорив! Ці „католики“ з католицької партії — навіть не „християни! Вони „можуть католиків удавати, але католиками не є!“

Щоправда, то й ми бачили, що з тим християнством у „Новій Зорі“ щось не в ладі... Основа християнства, як знаємо, — любов! А яка ж там християнська любов у дискусіях „Нової Зорі“ з „Новим Часом“, „Ділом“, або навіть католицькими: „Неділею“, „Метою“ та „Дзвонами“? Правда, „Неділя“, „Мета“ і „Дзвони“ — восточно-католицькі — „Нова Зоря“ західньо-католицька! Як католицькі органи двох супротибіжних напрямків відносно розуміння католицизму, можуть вони розуміти любов одних до одних на свій лад.

Та ось авторитетне вияснення цієї справи дає митрополит Шептицький у своїй згаданій статті:

„Відомо, що слово „католик“ є тільки скорочення довшої, і для того рідше вживаної назви „християнин-католик“. Тому, коли появиться партія, яка сама себе, або яку загальна опінія назве партією католиків-атеїстів, тоді кожний католик розуміє, що тут річ іде про зовсім інший католицизм, аніж той, на якому ґрунтується католицька церква.“

Читаємо, й очі протираємо. Є й така порода людей — „католики-атеїсти“? Щоправда, не дуже ми вірили в „католицизм“ усяких колишніх атеїстів. Уже краще ждати, що „католик“ стане атеїстом, ніж навпаки. Але така була в тих колишніх атеїстів „католицька“ правдивість, ревність і заїлість, що... хотілося їм вірити.

Аж ось митрополит, що краще за нас знає своїх людей, каже, що є партія католиків-атеїстів, є в нас католики-атеїсти.

Тепер уже й нам треба буде повірити!

Тільки, — питаємо, — чому це так пізно розкриває митрополит цю таємницю?

XII

ЯК МИТРОПОЛИТ АНДРЕЙ ДОЗВОЛЯЄ ЗВІЛЬНЯТИ СЕБЕ ВІД ПОСЛУХУ ЗАКОНАМ І ВІД СУСПІЛЬНИХ ТЯГАРІВ

Із цим питанням входимо в ділянку нового питання, яке нас цікавить у нашій статті.

Крім УКНП є ще й друга католицька організація Український Католицький Союз, що її „новозорянці“ називають „восточною“ католицькою організацією.

УКС, згідно із словами митрополита на основинах цієї орга-

нізації — не партія, згідно ж із словами її голови В. Децикевича — партія. І УКНП — партія і УКС — партія, або побудівка партії УНДО.

Члени УКС працюють ідеологічно в ділянці політики УНДО, практично в господарській групі львівської громадської ради, на всяких приватних зустрічах українців з неукраїнцями, в соймі, сенаті, тощо, все під фірмою членів УНДО. Вони фактично підготовляють у громадянстві ґрунт під автономістичну резолюцію з'їзду УНДО.

І коли вже УКС покінчив з підготовкою й, після оповіщення автономістичної резолюції, всякому було ясно, що підготовчу роботу перевів УКС під омофором свого ідеолога митрополита, митрополит Шептицький намагається засипати піском пройдений шлях, щоб на ньому не було видно його слідів.

У своїй статті, чи посланні — в „Меті“ він ударає в найвищий тон у ділянці політики й суспільствознавства.

„Католик може бути монархістом, консерватистом, демократом, принципіалістом чи угодовцем, а навіть, у деяких виняткових обставинах, екстремістом.“

Дуже скромно, на самому кінці, ще й латинським терміном, дозволяє митрополит католикові належати й до „екстремістів“ значить „революціонерів“. Дає своє найвище „розрішення“ на „революційну“ підпільну роботу — католикам. Отож не марксистам, не соціялістам, але католикам. Іншими словами анектує до католицької організації „революційні“ течії в західньоукраїнському громадянстві й бере над ними опіку, оскільки вони хочуть признаватися до католицизму і йти під його командування!

Щоб із цього погляду в нікого не було вже ніякого сумніву, митрополит Шептицький пише про це зовсім виразно:

„Навіть такі принципи католицької церкви, як послух для законів і духовної чи світської влади, є теоретично окружені такими умовами і застереженнями, що в практиці можна знайти в кожній державі чимало законів, які не зовсім обов'язують католиків і є багато випадків, у яких вони тих законів не доконче обов'язані слухати. Навпаки, не є виключені випадки, в котрих католики можуть тим законам і тим владам противитися.“

Не так то ще давно чули ми в різдвяній проповіді, трансмітованій крізь радіо із Станиславова, що послух владі, яку признає католицька церква, — перший обов'язок католика! А що ж говорити про послух законам!...

А тут читаємо, що можна знайти в кожній державі закони, які не зовсім обов'язують католиків і яких вони не доконче обов'язані слухати!

Мало того! Є випадки, коли католики можуть законам і владам противитися!

Це вже — нелегальщина! Це вже апробування національної революції! Це апробування всього, від чого відмежовувалися в останньому часі такі партії, як УНДО, УКС. Проти чого кілька

разів за свого життя виступав сильно й рішучо сам митрополит Шептицький, починаючи роком 1908, кінчаючи 1930.

Та щоб нам хто не закинув, що ми здогадуємося, комбінуємо, наведемо дослівно дальші слова митрополичого послання:

„Значить, навіть те, що називаємо легальністю, не все належатиме до тих принципів, які безумовно й усюди обов'язують католиків. Представляючи річ лише в загальних начерках, можемо сказати, що всі закони, про-тивні божому і природному законові, всі закони несправедливі і для громадянства, чи народу шкідливі, не є в очах католицької доктрини обов'язуючими законами, хоч зовнішньо мають зверхній вид законів та є відповідними державними установами, як закони, усанкціоновані.“

Отож „легальність“ не безумовно й не всюди обов'язує католиків. Тим самим католики можуть іти й на нелегальну роботу. **Закони шкідливі для громадянства і народу** — не обов'язують католиків, хоч вони мають зверхній вигляд законів та є відповідними державними установами, як закони, усанкціоновані!

А коли не обов'язують, то що?...

Єдиний вихід: перехід на нелегальщину й у національному питанні — національна революція!

Далі граф Шептицький з висоти свого митрополичого престолу переліцитує в „революційності“ й скрайні революційні організації — не тільки в національному, але й у соціальному питанні:

„Щобільше, існують такі суспільні тягарі і т. зв. закони пенальні, котрі можуть бути в деяких особливих випадках такі важкі, або такі несправедливі, що католикам можна звільнювати себе від них, а також боронити інших перед ними. Що ж і говорити про справи, які не мають ніякого зв'язку з християнською етикою й про які цілком ясно можна мати кожному християнині таку чи іншу думку.“

Шановний читачу! Чи розумієте добре з нами? Є **суспільні тягарі такі важкі, або такі несправедливі**, що католикам можна звільнювати себе від них, а також боронити інших перед ними! Та ще, як вони не мають ніякого зв'язку з християнською етикою!

Чи знаєте ви будь-які суспільні тягарі, важкі й несправедливі, що погоджувалися б з основами християнської етики — любов'ю?

Та й ще одно запитання: чи розумієте ви, читачу, що значить звільнювати себе від важких, несправедливих суспільних тягарів та боронити ще й інших перед ними? Це ж ясно, що тут мова про соціальну революцію!

Коли про суспільні тягарі працюючої класи говорить Карл Маркс, ми розуміємо. Коли до боротьби проти суспільних тягарів робітничої класи закликає Ленін — ще більш розуміємо. Але граф Шептицький?

Митрополит Галицької землі, граф Андрей Шептицький — і поклик до національної й соціальної революції?...

Після того всього, як завдяки впливам того ж митрополита

Шептицького західньоукраїнська буржуазія здемобілізувалася психічно й приготувилася до сприйняття реальної дійсності останнього десятиліття?...

Дуже характеристичне ось що: Статтю митрополита Андрея передрукували „Діло“ й „Новий Час“, надаючи їй — спрещуванням соковитих заголовків або редакційною приміткою — характер проти-УКНП-івської й протиновозорянської статті.

Ні словечком не зачепили тієї цікавої — нібито революційної — проблеми, що є найважливіша в статті митрополита!

І минають цілі тижні — ні один буржуазний часопис не поцікавився тією національно-суспільною проблемою непослуху й супротивлення владі, законам і суспільним тягарам! Як на націоналістичний обоз — це засильне зігнорування митрополита!

Ця мовчанка буржуазної преси вказує на те, що значіння цієї статті митрополита Андрея — має бути зовсім інше!

Яке?

XII

„РЕВОЛЮЦІЙНЕ“ ПОСЛАННЯ, ЩО ПОКРИВАЄ СВОЇМ АВТОРИТЕТОМ СТАТТЮ „ЗАСАДНИЧІ РЕЧІ“ В НОВОМУ ВИДАННІ

Розв'язку загадки дає нам та ж сама „Мета“ в ч. 14 за 1932 рік, у якій надруковано на першій сторінці згадане вгорі послання митрополита Андрея, а на другій сторінці непідписану редакційну статтю, (що стилем нагадує перо автора „Засадничих речей“): „Криза в українському національному таборі.“

Ця стаття настільки цікава, як пояснення до статті митрополита Андрея, що ми спинимося над нею довше.

Автор ставить перш усього питання:

„Чи українська національна політика після т. зв. „пацифікації“ 1930 р. дійсно заломилася, а якщо так, то котра була правильна: чи та перед 1930 р. чи та після того року? Попробуємо вияснити наше становище до цього питання.“

І зараз таки дає на це питання авторитетну, категоричну відповідь:

„„Пацифікація“ показала перед нацією на один мент обриси безодні.

„Показала можливість фізичного знищення при задержанні системи української політики, побудованої на засадах з-перед 1930 року. В наслідок цього вона поставила ту політику перед дилемою: або приспівити перехід на нові позиції, вказані ще 1923 року (Охримовичом - В. Бачинським! А. К.), та які від 1923 р., себто від рішення Ради Амбасадорів, стали історичною konieczністю, або втратити політичну керму і допустити до хаосу.“

Застрасивши своїх читачів втратою політичної керми й політичним хаосом, автор розважає автономістичних провідників УНДО зміною укладу сил у партії в користь тієї політичної концепції В. Бачинського з 1923 р., за яку в тому й пізніших роках партія поборювала ідеологію автономістів:

„У нації повстала вже достаточна кількість політично вироблених людей, з політичними іменами, які такий перехід вважають історичною konieczністю, а за тим змагають до його реалізації, і які, що найважливіше, порішили зірвати з політикою безвідповідальності і тактикою двоторовості — з одного боку негативного принципіалізму, з другого боку активного позитивізму. Виступили діячі, які рішили за те розмежування відповідальності, за ту свідому диференціацію громадянства на відповідальні за свої виступи і діла політичні табори — звести політичну боротьбу. І тому під переходом на нові позиції розуміємо перехід легальних національно-політичних угруповувань на ґрунт політичного реалізму і різке відмежування їхньої політики від політики засадничої негачії і засадничого принципіалізму.“

А тепер іде критика всієї української (ундівської) політики в рр. 1923—1930.

„Так розуміючи суть теперішньої політичної кризи, стверджуємо, що основною ознакою нашої політики останніх літ аж по сьогодні, це було перемішання тактики політичного реалізму з тактикою точно неозначеного принципіалізму. Таке перемішання було логічною консеквенцією внутрішньої кволости польського державного апарату, пливкості міжнародних взаємин і можливості „несподіванок“, бо все це творило психічне підложжя, пригоже для діяльності політичних груп саме з неозначеною політичною тактикою, з ваганнями від політичного негативізму до опортунізму. Були попросту реальні умовини для такої тактики. Здавалося, що треба творити доконані факти, тримати в безупинному напруженні широкі маси, не допускати до їхньої „психічної демобілізації“, підсичувати стан ферменту і непевності. Й усе це мало тоді свою логіку і безпосереднє оправдання. З другого боку життя нагинало в інший бік. Зустріч з органами влади на місцях, парламентарні вибори і парламентарна діяльність, вибори до самоуправних тіл і також діяльність на їхньому терені, виступи за кордоном — показували другу сторінку медалі з фігурами і написами, для яких знаки тамтої політики були гієрогліфами. А все ж таки наша політика робила одно і друге! Це якось проходило незамітно, бо можна було, скажемо, в політиці лукавити. Воно приносило деякі користі, на кожний випадок лихих наслідків, крім непомітного призвичаєння громадянства до політичної еквилібристики — не приносило. Аж ось прийшла т. зв. „пацифікація“. Вона, хоч як упокорююча і як болюча втратами матеріяльними і людськими, мала, як має іноді воєнна баталія, одну позитивну сторінку: прочистила атмосферу. Вона потрясла громадянством і отворила йому очі. Поперше, вона показала, що широкі українські маси вже настільки політично вироблені, що політики психічної активізації не потребують. Подруге те, що в нації не було чинника відповідального за політику принципіальної негачії. (Під цим розуміємо таку політику, що в своїй логічній консеквенції не жахається довести до якнайгостріших конфліктів зі збройними конфліктами включно). Від саботажів відпекалися легальні політичні партії, але й відмежувалися від них, як від революційного засобу з перспективою збройних виступів, також і нелегальні організації — на ґрунті женеvського. Це ствердження відсутності в українській нації політичного чинника, який взяв би відповідальність і перед нацією — і перед історією за політику засадничого негативізму (підчеркуємо: доведену до логічного кінця), це уявлення, що в ланцюгу: політична негачія — політична відповідальність бракує другого

звена — відповідальности, ось це, на нашу думку, було тим очищенням атмосфери, тим позитивним — з політичного боку — наслідком національної катастрофи, якою була „пацифікація“.

Шановний читачу! Чи не знайомі ви вже з тоном цієї статті? Чи не читали ви вже про „перемішання тактики політичного реалізму з тактикою точно неозначеного принципіалізму“ в політиці провідників (головно соймових) УНДО? Питаюся, чи не нагадує вам ця стаття подібних статей з іншого пресового органу?

Дозвольте, що я поставлю вам ще одно запитання: Читали ви „Засадничі речі“ Кедрина в „Ділі“ в осени 1930 року?

Тільки я дозволю собі зробити одно застереження. В „Ділі“ в 1930 ті статті мали вигляд зозулиного яйця, знесеного налоговим опортуністом у „принципіалістичному“ „Ділі“, (коли взагалі не образимо балачкою про будь-яку принципіальність — старенького щоденника „Діло“ й його партію УНДО!). Редактор В. Мудрий, вийшовши з тюрми, таки так і скваліфікував згадані „засадничі речі“ і відмежувався від них.

Авторові „Засадничих речей“ могло б було бути стидно, якби він не знав того, що за нього працює час і його опікуни — посли!

Сьогодні — В. Мудрий укладає на IV З'їзд УНДО й реферує на ньому автономістичну резолюцію, та після того, як її ухвалення відсунено до осени, популяризує її на сторінках того самого „Діла“.

А др. С. Баран, обговоривши початки реалізму д-ра В. Бачинського пише:

„Започатковано еру політичного реалізму (в 1923 р. А. К.) але передчасно. Наше громадянство, виховане поколіннями в політичному негативізм, загипнотизоване недавніми максималістичними кличами (в рр. 1918 до 1919. А. К.), не багато мало зрозуміння для твердої політичної дійсности. І травнева резолюція з 1923 р. не стала постулатом нашої практичної політики в Польщі.

„Віджила вона у цілій повноті в проєкті президії УНДО на останньому з'їзді цієї партії. Не стрінулася вона з таким спротивом, як її попередниця з-перед 9 літ. Одержавши „шібера“, не стала вона покищо формальним постулатом партії. Її щойно будуть розжовувати по провінціональних закутках. На верхи верне вона тільки згодом.

„І я сподіюся, що вона верне й українське національне громадянство в Польщі об'єднається для її здійснення. Чим скорше це станеться, тим краще.“

У д-ра Барана немає ніяких сумнівів! Автономістична резолюція **вернеться** на з'їзд УНДО і західноукраїнська буржуазія в Польщі **об'єднається для її здійснення!**

Такої певности ми ще не чули в унівському обозі.

Трошки обережніше висловлює те саме редактор „Нового Часу“ Д. Паліїв.

Ріжниця між послом Бараном і редактором Палієвом та, що др. Баран є вже послом, а Д. Паліїв мусить тільки забігати про посольський мандат. Якби в нього був посольський мандат

у кишені, він був би вже й на цьому з'їзді підтримав резолюцію президії Ц. К. УНДО. А так непевність щодо майбутнього мандату каже йому покищо навіть „полемізувати“ з д-ром Бараном.

В статті в „Новому Часі“: „На манівцях III“ Д. Паліїв пише:

„Автономісти прогоріли власне тому, що вони автономію ставили в площину скоку від політичного максималізму до реалізму. А громадянство ніяких скоків не хотіло, бо не бачимо їх потреби. Та й узагалі громадянство скоків взад, проти своєї натури не робить.

„А автономісти переконавшись у цьому, — втекли з поля боротьби, глибоко переконані, що не вони, але маси перебувають у стані гіпнози.

„Тепер ситуація вже інша. Тепер автономістична резолюція „не стрінулася з таким спротивом на з'їзді УНДО, як її попередниця з-перед 9-и літ на з'їзді трудової партії“. І пос. Баран... радіє.“

Та не може ще радіти з ним Д. Паліїв. Він теж радів би, якби знав, що вже підготовано „громадянство“ до скоку від максималізму до реалізму. Дослівно він каже далі в згаданій статті:

„З пос. Бараном ми радіти не можемо. Бо знаємо, як підготовувано громадянство до того т. зв. політичного реалізму. Знаємо хоча б з району пос. Барана. Від 2-ох літ пос. Баран, як посол і голова Повітового Комітету, не скликавав у Тернополі ані одного віча, ані одної наради, ані одних зборів, навіть Повітового Комітету УНДО.“

Значить, не підготовано ще громадянства?

Тепер ми вже розуміємо, чому Д. Паліїв поставив свій трохи відмінний автономістичний внесок, чому, згодом, спам'ятався й був за тим, щоб справу відсунути ще до осені! Ще не підготовано, як слід, громадянства! Посол Баран — та й той не скликав віч, зборів, нарад у своєму повіті!... А що ж говорити про інші повіті! Що говорити про давній і майбутній виборчий округ Д. Палієва!...

До „скоку назад“ треба громадянство підготовлювати.

Громадянство

„перестало бути в політичній змислі організованим громадянством.“

Іншими словами, відколи п. Паліїв перестав бути послом, та ще й відколи „громадянство“, після „пацифікації“ в 1930 р., перестало бути організованим громадянством — по лінії панів Палієвих-Баранів, посол Баран не скликає віч, зборів і нарад, не організує громадянства для сприйняття його автономістичної платформи, тільки йде на політику коншахтів. Д. Паліїв виступає проти політики коншахтів і хоче перш усього перевести організацію громадянства, цебто відвернути його від тих ідеологічних основ, які воно засвоїло собі після „пацифікації“ в 1930, та завернути організовано на шлях політики автономістичного реалізму.

Редактор „Нового Часу“ не спам'ятався, як забалакав одверто по-щирості!

Твердо промовив слово расовий ундист-опортуніст др. Степан Баран! Спровокований ним, не менш щиро й одверто проба-

лакався від серця Дмитро Паліїв — расовий західньоукраїнський націоналіст!

Уявляю собі, як то зраділо від цих балачок серце автора „Засадничих речей“! Який то тріумф засяв на його обличчі!...

Тепер уже розумієте, читачу, зо мною, чому то автор автономістичної статті в „Меті“ пише про достаточну скількість політично вироблених людей, з політичними іменами, які перехід на ґрунт політичного реалізму вважають історичною konieczністю?

Одного напевно не схочете зрозуміти, — що значить рівночасне надрукування в „Меті“ тріумфальної статті з приводу перемоги в УНДО лінії реальної політики й... псевдореволюційного послання митрополита Шептицького!

Подобаю з вами побалакати, як ми на цю справу дивимося.

XIV

AD MAIOREM GLORIAM...

„Діло“ в ч. 182 з 14 серпня 1908 р., обговорюючи розпорядок митрополита Шептицького про заборону священикам вести всяку працю (культурну, економічну, розуміється, тим більш, політичну) на терені не своєї парохії, подає в редакційній не-підписаній статті ось таку характеристику діяльності митрополита А. Шептицького:

„Послідний крок митрополита можна зрозуміти лише як продовження й завершення тих заходів, котрими митрополит від самого вступлення на митрополичий престол силкується відірвати духовенство від національного руського табору і від народньої діяльності, забити в духовенстві всякі національні почування, викоринити з духовенства національного духа, та зробити його тільки машиною-автоматом до виконання парохіяльних справ. До цього стреміло занімання духовенства різними місіями й реколекціями, щоб воно не мало вже часу й охоти до народньої праці. До цього стреміли всі ці „послання“, через які червоною ниткою, зразу несміло, а далі чимраз сміливіше пробивалася думка зробити провал між інтелігенцією духовною й світською, замінити духовенство в замкнену в собі і національно індиферентну касту. В тій цілі „зреформовано“ виховання питомців, яких виховується хіба на вигідних паничів або відорваних від народнього життя біготів, але не на діячів, не на провідників народа. До цього послужило розв'язання семінарської читальні та заборони читання української преси в семінарії.

„Коли всім тим не можна було зломити патріотичного нашого духовенства, коли не помогли всі ті хитрі заходи, хапається тепер гр. Шептицький радикального способу і думає зломити наше духовенство силою.

„Коли взяти під увагу, що останнє розпорядження митрополита не має аналогії ніде інде, ні умови вання в релігійних потребах і постановках, — що воно являється заборонаю захищати руську національність перед обмосковленням, що його вістря звертається проти опозиційного руського духовенства, і тільки проти нього, — то об'єктивні факти примушують нас сконстатувати, що граф Андрей Шептицький скинув шолом, котрим досі закривав своє справдішнє національнє обличчя. Перед нами

станув чужинець, надиханий традицією валенродизму, член ворожої нам суспільности, котрий вкрався на руський митрополичий престол хіба лише на те, щоб у нутрі самої руської суспільности заціпити трійло роздору, ослабити її відпорну силу перед ворожим напором.

„Для замаскування тих плянів служила графу Шептицькому його дотеперішня псевдопатріотична діяльність, та діяльність, котра завершилась у побудуванні тісно-станової дяківської бурси та в заснуванні національно вповні індиферентної „Народньої Лічниці“. В тіні тих декоративних інституцій і в німбі їх псевдопатріотичного значіння йшла вперед, ширшала, глибшала і ставалася щораз виразнішою та кертична робота в нутрі нашої суспільности, на котру ми вище показали, та, котра — як на тепер — знайшла своє завершення в поданім вище розпорядженні.

„Отже наше духовенство сталося предметом національно-політичних експериментів високо-поставленого чужинця. Чи ті експерименти принесуть бажані експериментатором успіхи, чи наше духовенство, котре має за собою світлі традиції Маркіяна Шашкевича, Качали й Танякевича, довголітню позитивну працю над національним піднесенням нашого народу, виявиться пригідним матеріалом для чужинецьких плянів, — чи воно дасть себе стероризувати і погубить своє руське серце в душі кастової виключности, — це покаже вже недалека будучність. І ця будучність рівночасно покаже, чи наше духовенство збереже свою дотеперішню, добре заслужену, повагу серед суспільности, чи її втратить, улягаючи напорові згори і перемінюючись у посередніх слуг історичної Польщі.

„Замітне, що заходи около денационалізації нашого духовенства ведуться якраз тоді, коли польські єпископи Більчевський і Бандурський, огненними словами підносять патріотичний запал польського духовенства і кличуть його до патріотично-національної діяльности „*Ad maiorem... gloriam*“.

„*Ad maiorem gloriam*... робить і свою роботу граф Андрей Шептицький“.

Ми далекі від того, щоб ставати до боротьби за „народню“ працю священиків. Занадто добре відчуваємо її голосуванням тих же священиків на з'їздах усіх центральних установ.

Рік 1908 і рік 1932 після рр. 1918—1919, після років 1920 до 1923, після року 1930 — це такі далекі часи, що над поглядами 1908 р. треба писати цілі студії, щоб їх вірно освітлити й щоб вияснити становище трудових мас української нації в 1932 р. до поглядів „Діла“ з 1908 р. Коли один з'їзд УНДО забрав нам стільки місця, скільки то зусилля довелося б нам потратити на вияснення, як ми дивимося на основні думки наведеної статті у відношенні до українського трудового громадянства.

Одно лишається ясне: Погляд „Діла“ в 1908 р. на особу митрополита А. Шептицького й його діяльність говорить нам, з яким застереженням ставилася навіть національно-демократична буржуазія до особи свого митрополита.

Часи змінилися. Митрополит Шептицький опинився завдяки безглузду російського царського уряду — на засланні, де він пише, потай від своїх вірних-націоналістів вірнопідданчого листа до царя Миколи II. Згодом він вертає із заслання — в муче-

ницькому сьайві „царського в'язня“, оспівуваний поетами, звеличуваний національно-демократичним народом і попівством.

Забулася стаття „Діла“ з 1908, забувся „валєнродизм“. Забулися навіть — у тих, що про те знали, — листи митрополита Андрея до царя Миколи II.

Приходять гіркі часи післявоєнні. Митрополит їде боронити української справи. Митрополит вертає в сьайві „національного героя“ до Польщі. Кожне його слово, кожна його гостина в офіційльних чинників знаходить „національну“ інтерпретацію.

Митрополит починає реальну працю на нових основах. „Рятує“ „Земельний Банк“. „Будує“ „Народню Лічницю“. Митрополит „закупує“ санаторію Каси Хорих у Львові на український шпиталь, чи, може, на монастир для єспанських єзуїтів.

Митрополит святкує... Не вірно. „Українська нація“ святкує 30-ліття митрополита на владичому престолі!... „Українська нація“ канонізує митрополита гр. Андрея Шептицького на національного святця — за життя.

І митрополит Андрей віддачує „українській нації“ — заснованням „Католицького Союзу“, психічною демобілізацією західньоукраїнської буржуазії й коли та демобілізація видає вже свої плоди, він підкріплює її романтикою „революційного“ свого послання!

Життєва карта митрополита Андрея — записана до кінця. Тепер уже немає сумніву, що побіч Маркіяна Шашкевича в такій самій, як не більшій, пошані висітиме портрет другого „національного святого“ митрополита Андрея!...

Куди там Шевченкам, Франкам! Вони писали тільки поезії — митрополит говорить про революцію в політиці!

Але, дозвольте, яке ж значіння мала стаття „Діла“ з 1908 р. про валєнродизм чужинця графа Шептицького?

Перегорніть листок „Мети“ й прочитайте ще раз статтю про „Кризис в українському національному таборі“.

Чи не пригадуються вам слова „Діла“ з 1908 р. про „валєнродизм чужинця“?

УНДО, яким опікується Католицький Союз митрополита Шептицького, переходить на автономістичну плятформу. На цій плятформі від хвилі оснування стоїть уже Католицький Союз, одна з комірок Католицької Акції. Митрополит Шептицький віддав провід в українській ділянці Католицької Акції кс. біскупові Адамському. Тепер найважче завдання — узгіднити з провідною лінією Католицької Акції й політичну лінію західньоукраїнської буржуазії.

І ось, здавалося, вже всі труднощі переборені. Автономістична резолюція приходить на стіл нарад IV з'їзду УНДО. Тільки б ухвалити! Ні! Провідники спам'яталися, що не підготували ще настроїв народніх мас. Відсунули до осені. А осінь, у наших відносинах — за горами! Чи то хто знає, що нам ще принесе осінь. Кожного року бувають несподіванки!

Треба зробити натиск на опінію загалу членів УНДО. Зробити це може єдиний — митрополит. Але, видно, в автономістич-

ному питанні й він не почуває себе сильним...

І щоб відносно його авторитету не могло бути жадної дискусії — „революційне“ послання!

А там уже за його плечима, на другій сторінці якийсь брат Кедринів гатить статтю про перехід до реальної політики, як історичну конечність. Під омофором „революціонера“-митрополита! В його тіні...

І знов у найближчому числі „Мети“ (ч. 15) той сам якийсь „кедрин“ пише вже передовицю п. з. „Вагання й вирівнювання“, — в якій насвітлює обидві резолюції IV з'їзду УНДО. Для виправдання автономістичної резолюції наводить текст летючки командування УВО, розкиненої в Женеві, в якій командування стає на автономістичну платформу. Знову ж, для насвітлення мотивів радянофобської резолюції, він пише:

„Інтернаціональний (на ділі московський) комунізм і український націоналізм, це два поняття, які взаємно не мають нічого спільного, які в практичній реалізації не можуть іти ніколи разом та які при кожній нагоді й у кожній ситуації мусять перевести боротьбу на життя і смерть. В українському політичному думанні були донедавна вагання, чи не можна б уважати руйнуючої сили комунізму, як тимчасового союзника — у негачії. Однак ті вагання і сумніви, після проголошення п'ятирічки, зокрема колективізації селянства, щезли безповоротно: стало ясным, що комуністична держава — це остаточна загибель української національної особовости. Український комунізм не існує, а український націоналізм мусить бути приготований на всякі засоби боротьби з комунізмом, не виключаючи масової фізичної екстермінації, хочби й жертвою мільйонів людських фізичних екзистенцій.“

Чи ж не стверджує автор тієї статті всього, що ми вище сказали про причини хитання з'їздів УНДО у відношенні до Радянської України? Про ті всі вагання з'їздів УНДО й про остаточну необхідність — вирівнювати те, що доводило раніш до вагання? Чи не вичитуємо в цих словах, що УНДО вагалось довший час, яке становище заняти до Української Держави, й як, остаточно, позбувшись вагання, вирішило вирівнювати всі свої зигзаки у відношенні до України?

Чи ж не стверджує він, що для української буржуазії найбільш ненависна — п'ятирічка, з її індустріалізацією (заводи тяжкого промислу!), електрифікацією (Дніпрельстан!), машинізацією (трактори тощо!)? А вже найстрашніше — це колективізація, це визволення трудових мас від характеру тягла, послухного буржуазії, це повернення селянства — з предмету експлуатування буржуазією на економічному й політичному полі — на підмет самостійного користування своєю працею, на підмет громадянського життя селянських і робітничих мас на нових основах, — на підмет-творця нового громадянського життя трудової селянської й робітничої маси на соціалістичних основах!

І щоб зогидити західньоукраїнській буржуазії буйний громадянський ріст сколективізованого українського соціалістич-

ного села, він твердить, що п'ятирічка з індустріалізацією, електрифікацією й колективізацією України — це загибель української національної особовости!

А щоб спинити буйний ріст нового громадянського життя на Україні, цей каїн заявляє, що „український націоналізм мусить бути приготований на всякі засоби боротьби з комунізмом, **не виключаючи масової фізичної екстермінації, хочби й жертвою мільйонів людських фізичних екзистенцій**“.

Що значать ці штудерні латинські слова? Цей „католик“, що працює у „католицькому“ органі „Меті“, цей фарисей, христопродавець, що християнина-католика удає, заявляє перед усіма своїми читачами-католиками, що українська буржуазія під заслоною українського націоналізму, в ім'я гасел того ж українського націоналізму мусить вести всіма засобами боротьбу з новим українським життям на Радянській Україні. Що та українська буржуазія в боротьбі за свої класові інтереси і щоб вирівняти свої становища, не спиниться перед масовим фізичним винищенням (екстермінацією) українців в УСРР, які є прихильниками радянської системи, індустріалізації, колективізації України! Вона не спиниться перед мордуванням братів по крові — українців, українських селян і робітників-пролетарів, що є її класовими ворогами як творці українських колективів, творці української індустрії, хочби це мордування братів-українців, тієї нової української молодого сили, мало довести до пожертвування мільйонів людських фізичних екзистенцій! Іншими словами українська буржуазія не спиниться перед виконанням свого класового завдання, хочби їй довелося вимордувати мільйони українського трудового люду, який буде для себе нове життя й не хоче йти під ярмо своєї й чужої буржуазії.

Такої ненависти, такого одкритого цинізму, такої расової запеклости до мордування братів по крові, таких слів озвіреної людської бестії, слів, кинених не в розпалі воєнного озвіріння, коли то людина стає звіром відносно людини, коли, в більшості, — в п'яному стані — йдуть одні проти одних у почутті: „не вб'ю я тебе — ти вб'єш мене!“ — але слів, сказаних спокійно, тверезо, в нормальних відносинах, з нагоди політичного з'їзду легальної опортуністичної партії, — культурна людина не в силі собі уявити!

І це все в додатку ми вчитуємо в „католицькому“ органі, під опікою митрополита гр. Шептицького, з його „благословення“, в його тіні...

Чи розумієте, шановний читачу, якими то „рівненькими“ шляхами ходить політика західньоукраїнської буржуазії?

З одного боку митрополит нападає на УКНП, з другого його підручний „журналіст“ заповідає христовий похід для мордування мільйонів рідних по крові братів! І не заїкнеться! І ні на хвилинку не подумає про жорстокість своєї каїнової погрози, про все жахіття, коли б погрозу переведено в чин!

А все те роблять один і другий, як і зробив це цілий з'їзд

УНДО з однією метою: приготувати психічно своє громадянство до сприйняття автономістичної платформи!

Але все ж таки ви, читачу, будете цікаві знати, що кермувало митрополитом, коли він уважав за відповідне виступити з таким сильним нападом проти УКНП, яка тими самими шляхами йде до тієї самої мети й могла б з такою самою християнсько-католицькою любов'ю надрукувати в своєму органі статтю про необхідність — пожертвування „мільйонів людських фізичних екзистенцій“?

Не знаєте, що таке в капіталістичному світі конкуренція?

Автономістичну платформу висунув В. Бачинський у трудовій партії. Партія його, покищо, знеутралізувала.

Ініціатива автономістичної платформи перейшла в руки лідерів УКНП. Тепер же, коли ходить про реалізування програми, треба угробити УКНП, щоб, коли вже остання ініціатива була в її руках, практичне переведення програми в чин таки перейшло до рук УНДО й Католицького Союзу.

Все під протекторатом митрополита Андрея, великого українського „революціонера“, великого чужинця на митрополичому престолі!...¹⁹⁾

¹⁹⁾ Така вже основна засада капіталістичного світу, що в конкуренційній боротьбі сильніший перемагає, слабший падає.

В нашому випадку сильнішим виявив себе митрополит, слабшою стороною УКНП. Оце в 31 ч. „Нової Зорі“ читаємо такий комунікат про те, як митрополит Шептицький угробив політичну партію єпископа Хомишина й Назарука:

„КОМУНІКАТ. Оцим подаю до відома, що назву УКНП (Української Католицької Народньої Партії) змінено на „Українська Народня Обнова“ (УНО), щоб уникнути різних підозрінь, немов би та політична організація хотіла надуживати католицької назви і катол. церкви для політичних цілей. Підчеркую, що зі зміною назви не зміняється нічого ні в ідеології, ні в політичних змаганнях тої організації. Вона остає на дальше організацією політичною, яка стоїть на засадах католицьких і консервативних та має на лиці оборону катол. церкви, віри і моралі, переняти тими засадами політичне і суспільне життя української нації, обстоює родину, побудовану на католицьким принципі нерозривности подружжя, приватну власність, як одну з основ цивілізації й культури, ідею співпраці клас, а не ненависти клас й ідею національно-територіальної автономії в межах Польщі на підставі лояльного відношення до тої держави, не зрікаючись найвищих національних ідеалів, властивих кожній нації. — 17. IV. 1932. — Олексій Саяк, голова Організаційного Комітету УКНП (УНО).“

Розуміється, не треба нам ні на хвилинку спинятися над роз'яснюванням програми тієї „католицької, консервативної політичної організації“. Цей комунікат ми наводимо на те, щоб доказати, що переминою політичної партії УКНП на УНО зараз після послання митрополита Андрея, УКНП підписалася під усіма закидами, що їх кинув митрополит на її адресу, а саме, що це партія католиків-атеїстів, які католиків тільки удають, але католиками не є. Від себе ми скажемо, що ті католики, що згуртувалися коло „Мети“ й друкують такі канібальські статті, як згадана вище „Ва-

СПІЛЬНА МОВА ВСІХ УГРУПУВАНЬ НАЦІОНАЛІСТИЧНОГО
ОБОЗУ

Мусимо спинитися ще над одним націоналістичним угрупованням — угрупованням націоналістичної молоді — і його відношенням до націоналістичного політичного проводу.

Студентство західноукраїнської буржуазії, згуртоване у всяких корпораціях, поділяється на кілька груп, як — „непримирненці“, „фашисти“, „увісти“, „угодовці“, „клерикали“, або таки просто „корпоранти“.

В політичному житті, поза послухом однієї групи командуванню УВО, вони не відіграють жадної ролі. Це звичайні собі прибудівки політиків націоналістичного обозу з УНДО, з УКС, з УКНП або з-під стягу з одного боку Донцова, з другого Коновальця, з третього — Ярого. Це сумішка всіх націоналістично-клерикальних ідеологій, це матеріал на прекрасних урядовців польської держави у майбутньому, це сіра маса, яку Донцов своїми гаслами про суб'єктивізм, вольовизм, енергетизм, „принципіалізм“ — звільнив від будь-яких студій, це маса, яка нічого не читає, нічого не знає, нічого не хоче знати, якій вистарчає за все знання соціології, політичної економії, філософії — одна-єдина фраза: самостійна, соборна, суверенна Україна в їх спеціальному розумінні буржуазної протисоціалістичної держави.

Це бездумна маса, яка в своєму розвитку спинилася на романтичній добі „національного визволення“ з рр. 1917—1920. Засвоїла собі фразу — і ляпає її водно, не добавчуючи того, що самостійність, суверенність, не таких уже держав, як Польщі, Румунії, Мадярщини, Югославії, але навіть і Франції, тієї наймогутнішої із західноєвропейських континентальних держав, — ілюзорична!

Чи суверенна Франція висилала б свого Ляваля в мандрівку до Англії, Америки, коли б вона справді була — самостійна, суверенна, незалежна від інших держав?

Чи ціла афера світового обманця у великому масштабі — Крюгера, — перед яким схиляли голову уряди „самостійних“, „суверенних“, „незалежних“ капіталістичних держав, — може промовити до мізків юнаків-націоналістів з-під стягів західноукраїнського буржуазного студентства, коли Донцов вибив їм з голови потребу об'єктивно розсліджувати з'явища життя? Чи можуть вони зрозуміти всю істоту „самостійности“, „суверенности“ вже існуючих „національних“, буржуазних держав, — не то тієї України, яка, в їх розумінні самостійности etc., як „самостійна, соборна, суверенна“, живе ще тількищо в їх уяві, в їх мріях, що то з її майбутньої „самостійности“ й „суверенности“ не остало б і стільки, що сьогодні є в „самостійної“ Альбанії?

Ця націоналістична молодь живе в омані донцовської брехні

гання і вирівнювання“, вже навіть і не удають католиків! Вони якби просто прийшли з лісу, з якого острова людодів!

й, перейнявши брехню свого „ідеолога“ за правду, ширить її на всі лади, горлаючи про „самостійну, соборну, суверенну“, та не бачить, як насміхається з неї життя.

Вся „праця“ тієї молоді — це поклики до піддержки з одного боку угодовецьких націоналістичних партій, з другого: органу ідеолога одних — донцовського „Л. Н. Вістника“, органу ідеолога других — паліївського „Нового Часу“, — то вишукування щораз то нової плятформи та щораз то нових редакторів-„ідеологів“ для третього студентського націоналістичного часопису — „Українського Голосу“. Врешті інша група забралася до практичної роботи! Що там буяти в мріях! Треба жити! Треба посад! А що посади в руках „потентатів“, — давай, закладаємо „Слово правди“! Напастуючи різних потентатів різних установ, діб'ємося того, що вони, щоб заспокоїти нашу „націоналістичну принциповість“, поприміщують нас в установах і — добре нам буде!

Розуміється, в політичному житті — це рідні сини своїх батьків! Молодь — шумить! А вишумить — стане карними членами УНДО, УКС, УКНП. Всіх з-під одного стягу. Всіх — автономістів і радянофобів, по природній лінії буржуазії.²⁰⁾

²⁰⁾ Що фразою є навіть революційна робота УВО на службі ідеї „самостійної, соборної і т. д.“ — вказує летючка команданта УВО Е. Коновальця, яку він розповсюджував у Женеві підчас нарад над західноукраїнським питанням. В „Меті“ ч. 15 надруковано ось такі частини тієї летючки:

„У ніякому разі не можна їх (актів саботажу А. К.) трактувати як бажання викликати національне повстання або війну, що в теперішніх умовах не було б корисне для української національної справи.“

В іншому місці тієї летючки читаємо:

„У хвилині, коли закордонну публічну опінію порушила відомість про ситуацію, яка повстала серед українського населення Польщі, а також, коли органи Великодержав радять над тою ситуацією, ми стримали тим часом діяльність нашої організації.“

„Повідомляючи про перерву у провадженій нами боротьбі і даючи тим самим доказ нашої доброї волі, не маємо відносно Польщі ніяких ілюзій. Нездібна ко сповнення своїх зобов'язань і рішена їх не додержати, Польща втікає від міжнародніх зобов'язань, що торкаються введення автономічного правління на українській землі, а також льояльного і повного перестерігання статуту про охорону меншин.“

Отож уся діяльність командування УВО не має на меті національного повстання! Яка ж її мета? Щоб добитися „введення автономічного правління на українській землі“ у Польщі. Чому ж пан Коновалець не скаже цього відразу ясно своїм юнакам-увістам? Вони, замість заповнювати польські тюрми в ім'я добування автономії, певнішим шляхом підуть до неї у співпраці з пп. Луцькими, Палієвими, Мудрими, Баранами й іншими Даниловичами.

Але в Коновальця те саме, що й у Палієва. Для увістичної юрби: ре-

І нехай вас, шановний читачу, не омане той патос, із яким такий молодий юнак на сторінках будь-якого студентського пресо-вого органчика, або на будь-якому довірочному зібранні, або в приватній розмові з вами кричить на всі лади: „Ми, націоналісти, не зійдемо з поля боротьби, доки не виборемо для всієї нації здійснення найвищого ідеалу нації!“.

Щобільш, нехай вас не зводить на манівці маскована ненависть націоналістичної молоді до всяких автономістичних дефетистів.

Ми ж бачили, як перед роком — недавній ще націоналістичний юнак, автор книжки про український нелегальний університет — В. Мудрий засудив „Засадничі речі“, що їх Кедрин тількищо пропагував у пресі! І ось цього року той сам В. Мудрий — недавній націоналістичний юнак — стає творцем, референтом і пропагатором автономістичної плятформи на IV з'їзді УНДО і після з'їзду — в „Ділі“.

Нехай тільки польський уряд почне виконувати закон про воевідську автономію і тим самим розгорне перед непримиреною націоналістичною молоддю вигляди на посади, нехай почне дійсно організувати від вересня 1932 р., ухвалений законом, український університет і то у Львові, або на передмістях Львова — у яких Винниках! — побачимо, як позамовкають гасла про „найвищий ідеал нації“ і як відпекуватимуться одні за одними від Коновальця, від УВО, від усієї нелегальщини, щоб тільки дістати добре забезпечені посади.

Найвищим паперовим і декларативним ідеалом нації для всіх, хто числиться з реальними можливостями, буде тоді гасло — добиватися „територіальної автономії Галичини“, згодом — „автономії всіх західньоукраїнських земель“, — словом для націоналістичної буржуазії стане різних етатів „найвищого ідеалу“ на ціле століття!

Як було за цісарської Австрії із цісарськими русинами, декорованими різними хрестами й ордерами!

Що так воно буде, вносимо з відношення всіх націоналістичних угруповань до Радянської України.

Всі націоналістичні угруповання мають уже тепер одно спільне: клясову ненависть до соціалістичної української держави. Всі — чи то члени УНДО, УКС, УКНП, УСРП, чи члени різних угруповань молоді з-під стягу УВО, УОН, чи з-під газетного стягу „Л. Н. Вісника“, „Нового Часу“, „Українського Голосу“, „Слова Правди“, — всі знайшли спільну мову.

Проявляється в них клясова ненависть не тільки до української соціалістичної держави, але ще більш до молодого пролетарського покоління української нації, що творить нові цінності на Радянській Україні, цінності, звільнені з-під впливу буржуазії — своєї й чужої.

Всі ті українські націоналісти — молоді й старі — полі-

волюція в ім'я „найвищого ідеалу нації“, для Ліги Націй і представника Польщі в ній: „введення автономістичного правління“.

тики, журналісти, педагоги й звичайні собі „націоналістичні“ шантажисти, — західньоукраїнська автохтонна й придніпрянська емігрантська буржуазія — подали руки одні одним для виконання однозгідної програми українського націоналізму: Вогнем і мечем — на знищення соціалістичної України!

Д. Донцов у статті „Нині і вчора“ (Л. Н. В. березень 1931) закликає український буржуазний націоналізм на сірковий шлях, завзиває рубати в пень усіх, що мають іншу думку, ніж націоналісти!

В. Юрченко і сам рубав, стріляв і топив членів української нації, що не так думають, як він, і інших завзиває до христового походу соціалістичної Української Держави й її молодого покоління! І західню Європу скликає до христового походу проти соціалістичного світу. І то хутко, таки зараз! Бо за кілька літ — буде запізно! А те його кровожадне маячіння друкує націоналістична „Червона Калина“. А львівський католицький єпископ Бучко (в тіні свого митрополита Шептицького) закуповує по 1000 прим. цих канібальських книжок і розсилає їх до парохіальних католицьких бібліотек для скріплення „християнських“ почувань у католиків! А станиславівський єпископ Хомишин закуповує по 500 прим. цих „христіюбних“ книжок, теж для католицьких парохіальних бібліотек.

О. Назарук — чекає, щоб на мурах Львова появились оповістки про смерть останнього українського масона й атеїста! Побожне „християнське“ бажання!

Педагог і гетьманець Богдан Слов'янський (псевдонім) збирає 200.000-ну західньоукраїнську армію для походу проти Української Держави.

З якою метою?

Мету розкриває якийсь інший „кедрин“ на сторінках католицької „Мети“. Ця висока християнська мета — „масова фізична екстермінація“ українського сільського й міського пролетаріату, української соціалістичної молоді Радянської України — „хочби й жертвою мільйонів людських фізичних екзистенцій“!

Шановний читачу! Чи ясна вам уже лінія українського націоналізму? Чи бачите ту одноцільну лаву екстермінаційного інтервенціоністичного походу всіх, ніби то розрізнених, відломів української буржуазії — проти нового життя Рад. України?

Чи це гетьманець (Слов'янський), чи фашист (Донцов), чи чорносотенець (Юрченко), чи увіст (Коновалець), чи клерикал-атеїст з УКНП (Назарук), чи клерикал, що католика удає, з УНДО й УКС (будь-який „кедрин“!) — усі вони, експоненти окремих угруповань одного націоналістичного обозу, — йдуть однією лавою!

Всі ті окремі відділи націоналістичного обозу дихають ненавистю до нового життя Радянської України, всі вони — за інтервенцію й за збудування — на звалищах теперішнього українського життя — буржуазної української держави, беффорам'яча в руках світового імперіялізму!

Й усі вони рівночасно поставили собі, як найвищий ідеал для політики західньо-української буржуазії — автономію в Польщі!

Щоб добути з одного боку автономію для західньоукраїнських земель у Польщі, з другого ж — щоб зруйнувати нове будівництво Радянської України, — всі вони наставлені вимордувати мільйони українського трудового люду!

Все — з гімном на устах: „Ще не вмерла Україна!“.²¹⁾

²¹⁾ По думці засади: „ціль усвячує засоби“, — націоналістичні інтервенціоністи покористувалися звірчими вигуками Юрченка про необхідність інтервенції проти УСРР, мотивуючи оправдання інтервенціоністичних вигуків тим жахіттям „пекла“, що його Юрченко пережив на „Соловках“ і описав у II томі своїх криміналістичних виплодів хорої фантазії.

Коли ж ми в статті „На стійці“ доказали без найменшого сумніву, що Юрченко на „Соловках“ не був, та все те, що він описує — це „буйди“, потрібні цьому агентові інтервенціонізму, щоб, опираючися на них, він міг оправдати перед галицькими читачами свої каїнові поклики до походу проти України для мордування українців, — І. Кедрин виступає в „Меті“ ч. 17 з обороною Юрченка. Він пише:

„Признаємо, що психологічно зрозумілими є поклики такої вимученої людини під адресою Європи, щоб вона проголосила хрестоносний похід проти Большевії; признаємо, що має теж автор право одверто заявлятися завзятим „інтервенціоністом...“

Виходило б, І. Кедрин вірить у те, що Юрченко „мучився на „Соловках“...“. Але зараз далі він пише:

„Чи спомини Юрченка правдиві, себто, — чи він усе те дійсно пережив, чи, може, користувався фантазією, чужими оповіданнями і подібною, чужинецькою літературою?“

Значиться, немає в І. Кедрина певности, чи В. Юрченко був на „Соловках“ і чи пережив усе те, що описує?

Та І. Кедрині це й не цікаве!

„Маючи на увазі, — пише він далі, — повну ілюзію правди, що її викликають спомини Юрченка, є річчю зовсім байдужою, чи автор був на Соловках, чи ні!“

Які ж це, — питаємо, — спомини, коли автор не був на „Соловках“? Які ж це матеріяли, що мають послужити підставою до інтервенціоністичних покликів, коли це тільки ілюзія правди?

Знаєте, читачу „Меті“, що таке правда, об'єктивна, неспірна, наукова правда, і що таке суб'єктивна ілюзія правди, інша для кожної людини, інша навіть для тієї самої людини, залежно від змінливих її настроїв?

Для католицько-націоналістичних кедринів однаково: правда, чи ілюзія правди! Бо, де для них закоротка правда, там вони своїми каїновими видумками створюють собі ілюзію правди, проголошують її за правду й роблять з брехливої ілюзії — висновки про необхідність інтервенціоністичного походу проти УСРР!

Зовсім так само, як інший „кедрин“ з Л. Н. Вісника — Д. Донцов — плів десять років у Л. Н. В. про „найвищий ідеал нації, про понадклясовість і т. п. брехні! (Кедрин називає їх — „ілюзії правди“!). Аж, як ми при-

XVI ВИСНОВКИ

Чи треба після того всього витрачувати час і папір на характеризовання інших з'їздів з 1932 р.?

тиснули його: чому не говорите, пане Донцов, одверто, що хочете буржуазної націоналістичної України, чого замазуєте свій ідеал буржуазної держави фразами про „найвищий ідеал нації“, — Д. Донцов — заговорив одверто (в V кн. Л. Н. В. за 1932 р.) у статті „Про соціал-ідіотів“. Він знову признається ясно й одверто до свого ідеалу гетьманської держави, одверто говорить про свій власний ідеал націоналіста, як про ідеал буржуа! Але, що в Донцова не завсіди бував один і той самий „націоналістичний“ ідеал, він уважає за відповідне виганьбити своє минуле, називаючи себе — соціал-ідіотом! Неменш, характеризує він далі й себе — теперішнього Донцова — лайкою: „націонал-ідіот“.

Для нас це — байдуже! Чи Донцов — „соціал“, чи „націонал“-ідіот, — друга частина фрази в обох випадках остає неспірною! І вільно Д. Донцов виганьбити себе, як це йому тільки подобається! Але дивно нам, що Д. Донцов виганьбив також цілу партію українських соціалістів-радикалів (УСРП) лайкою соціал-ідіоти, а урядуючий містоголова тієї — по-донцівськи — „соціал-ідіотичної“ партії, О. Навроцький, як адміністратор Л. Н. Вісника, добуває на Л. Н. В. гроші й розсилає ці вигуки донцовського суб'єктивного гумору, з лайкою на себе й на свою партію, між західньоукраїнське громадянство!

Осьщо то значить — зійти із шляху об'єктивної правди й піддатися кедринівсько-донцовській суб'єктивній ілюзії правди, що УСРП — це соціал-ідіоти! Осьщо то значить — позбутися „трустости думки й хворости волі“!

А може це, справді, не ілюзія правди? Може це, дійсно, об'єктивна правда? Вказувала б на це та обставина, що УСРП терпить на своїх верхах таку верхівку, з таким містоголовою, що поважується поширювати між західньоукраїнським громадянством Л. Н. Вісник із статтею, в якій Д. Донцов ганьбить його партію — соціал-ідіотами!

Осьщо то значить, з другого боку, заставити людину говорити поширості!

Д. Донцов, колишній, як сам каже, — соціал-ідіот, пізніший — гетьманець, (що помагав переводити П. Скоропадському „усмиреніє хахлов-мужічків“) згодом десять років — націонал-ідіот, забажав, нарешті, скинути із себе соціал- і націонал-ідіотичну маску й виліз із-під неї із правдивим своїм обличчям — соціальним: українського буржуа, національно-державним: гетьманця!

Щодо Д. Донцова, який звик уже ходити раз у соціал-ідіотичній, раз у націонал-ідіотичній машкарі, — усе в порядку!

Але що урядуючий голова соціалістично-радикальної партії й ціла верхівка УСРП, що є рівночасно членами „Української Видавничої Спілки“, яка видає „Л. Н. Вісник“, — видає, поширює й пропагує поміж членами УСРП буржуазний гетьманський орган, як „єдиний національний літературно-науковий“ журнал, — це вже — кажучи словами Донцова — вершок галицького соціал-ідіотизму, вкупі з націонал-ідіотизмом!

Чи треба спинятися над ідеологічним наставленням з'їздів усяких центральних установ, що їх Д. Левицький називає секціями УНДО? Чи треба ще основно обговорювати мету, до якої йдуть ті культурні й економічні центральні установи?

Всюди ті самі методи, всюди ті самі цілі. Тільки техніка в одних установах більш уліпшена, в інших — підтягається.

А завдання — одно: Від низових мас витягти якнайбільше гроша, дістати мандат заступати маси на з'їздах централь, правдивих же ж діячів і представників низових установ не допускати не тільки до голосу, але навіть не допускати на з'їзди хочби мали й усі вимагані легітимації й тим самим права брати участь у з'їздах.

Бо легітимацією до участі в з'їзді не може бути вибір низовою установою. Легітимацію треба заробити собі в спільній праці на політичному полі — для автономії й проявлюванням радянофобських настроїв.

Хто стає в ряди радянофобів (ворогів „радянства“), той хочби ще й не автономіст — автономістом стане! Хочби ще й не зовсім певний прихильник буржуазної ідеології, він вивчить її основи під добрим командуванням певних керівників центральних установ!

Добре сказав на з'їзді УНДО головний референт автономістичної резолюції:

Не маса потрібна нам до вироблювання ідеології. Ми — верхівка — маємо виробити ідеологію й накинати її масі! Народня маса мусить скорятися тому, що ми їй подиктуємо!

Ця провідна нотка промовців-керівників на з'їзді УНДО — проведена чорною ниткою крізь усі з'їзди центральних установ у цьому році.

Становище — ясне! Клясова боротьба розгорілася з такою силою, що спинити її годі! Покищо трудове селянство й робітництво опинилося в такому становищі, що не знаходить доступу до освітніх і інших централь. А коли в котрій з них знайдеться його гурток, він не може мати впливу на хід нарад і головно на вислід ухвал.

Спитаєте: що робити?

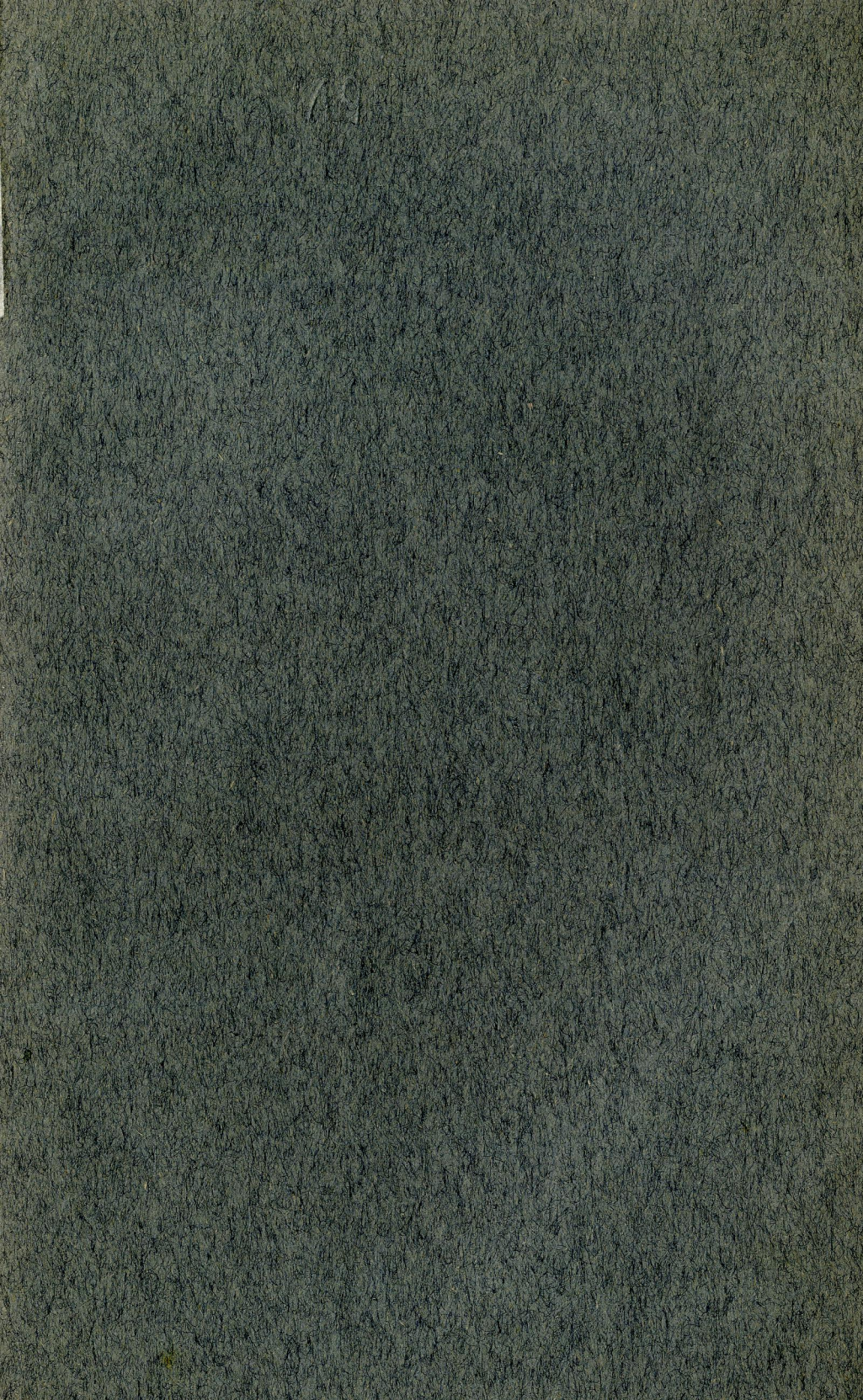
Ламайте шкаралущі пересуду, що трудова маса не може вийти переможцем у боротьбі з буржуазією!

Боротьба мусить застальовати тих, хто бореться! Хто стає до змагання, мусить озброюватися відповідно. Зброя в боротьбі на терені організованої праці — освіта! Клясова освіта трудової маси дасть їй таку сильну зброю в руки, що вона мусить перемогти. Освіта й організаційна праця — це не раз сильніша зброя за фізичну силу, або за числову кількість на з'їзді!

Найбільший ворог перемоги — депресія й апатія!

Ніколи не впадуть ті, що до праці й боротьби йдуть з розумом і ентузіазмом. Перед розумом не остоїться самоомана, перед ентузіазмом мусить замовкнути брехня!

У Львові, в квітні 1932.

1,44

(1986)

PN

3079

PA 3079 y